ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ. ЦАНА — PRICE $ 1.00

Беларус

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
Post address: Bielarus, P. O. Box 178, Jamaica. N. Y. 11431 Tel.: (212) 380-2036

Год XXX № 289 Нью Ёрк — травень — 1981 — May — New York Vol. XXX № 289

МІХАЛ КУКАБАКА: "ТУТ УМОВЫ НЯЛЮДЗКІЯ"

Нядаўна на Захад трапіла інфармацыя Маскоўскае грамадзкае групы спрыяньня выкананьню Гэльсынкаўскіх пагадненьняў пра зьняволенага беларускага іншадумца Міхала Кукабаку. Інфармацыя падпісаная Еленай Бонэр — жонкай сасланага з Масквы ў г. Горкі акадэміка Андрэя Сахарава. Дакумэнт датаваны 23 сьнежня 1980 году. Ніжэй зьмяшчаем ягоны поўны тэкст.

***

У савецкіх лягерох на адмысловым палажэньні знаходзяцца палітзьняволеныя з рабочых. Рэжым у дачыненьні да іх, як правіла, больш жорсткі, самаволя начальства асабліва вытанчаная. Міхал Кукабака — Беларус, рабочы, нарадзіўся ў 1936 годзе. Рана ў выніку вайны страціў бацькоў. Выхоўваўся ў дзіцячым доме. Канфрантацыя з рэжымам пачалася з таго, што ён ня толькі не ўхваліў, але перажыў як асабістую ганьбу ўварваньне савецкага войска ў Чэхаславаччыну ў 1968 годзе. Ад гэнага мамэнту ён пачаў крытычна ставіцца да падзеяў, сьветкам і ўдзельнікам якіх ён быў сам.

У 1970 годзе ён быў арыштаваны ў горадзе Аляксандраве Ўладзімірскай вобласьці, дзе быў рабочы аўтазаводу, за дэманстрацыйны няўдзел ў выбарах і камуністычным сыботніку. Абвінавачаны паводля артыкулу 190-1. Па заканчэньні сьледзтва яму запрапанавалі супрацоўнічаць з КДБ. Ён адмовіўся ды быў накіраваны ў Інстытут судовай псыхіятрыі імя Сербскага, дзе яго прызналі псыхічна хворым.

Больш як шэсьць гадоў яго трымалі ў псыхбольніцах, у тым ліку ў страшной Сычаўскай спэцпсыхбольніцы. Ужо будучы на свабодзе, 16 красавіка 1977 году ён падаў у Прэзыдыюм Вярхоўнага Савету СССР заяву пра адмову ад савецкага грамадзянства. Пасьля падаваў заяву з просьбай даць яму магчымасьць выехаць з СССР. Адказу на ніводную заяву на дастаў.

19-га кастрычніка 1978 году Кукабака быў паўторна арыштаваны ў горадзе Бабруйску, дзе ён тады працаваў рабочым на хвабрыцы. 21-га чырвеня 1979 году Магілеўскі абласны суд засудзіў Міхала Кукабаку „за распаўсюджваньне вестак, якія ганьбуюць савецкі лад", а папраўдзе, за спробу асэнсаваць сваё жыцьцё ў шэрагу аўтабіяграфічных нарысаў: „Украдзеная Радзіма", „На сустрэчу з маленствам", „Адкрыты ліст акадэміку Пятроўскаму" ды іншых, у якіх былі роздумы пра савецкую рэчаіснасьць.

Ён быў засуджаны на тры гады лягероў агульнага рэжыму. У установу УЖ-15/10,„Е" ў горадзе Навапалацку ў Беларускай ССР Кукабака прыбыў 13-га жніўня 1979 году. Пасьля сталася ведама, што на ягонай справе ёсьць паметка, што ён „сьхільны да ўцёкаў", зробленая бяз усялякіх на гэта асноваў.

Гэткім парадкам, яму быў вызначаны не агульны, а фактычна спэцыяльны рэжым. Вось што пішуць пра яго ў двух лістох, якія не прайшлі цэнзуры. Яго бяруць на змор, яго прымушаюць вязаць сеткі, загадзя ведаючы, што паводля свайго веку й стану здароўя ён ніколі ня зможа выканаць норму выработкі. За невыкананьне гэтай нормы яго пераводзілі на паніжанае харчаваньне, што можа працягвацца неабмежаны час. Яго ўсялякімі спосабамі абмяжоўваюць у ліставаньні. Гэтак, апэратыўны аддзел забраў у яго ўсе адрасы, копіі жальбоў, заяваў, собскіх лістоў, апісаньне асабістых рэчаў; афіцыйныя адрасы й імёны працаўнікоў пракуратуры, куды ён пісаў розныя жальбы, былі вырваныя з запісной кніжкі.

Міхась дамагаўся пераводу ў іншую калёнію. Ён пісаў заявы ў Прэзыдыюм Вярхоўнага Савету, нагадваючы аб ягонай адмове ад савецкага грамадзянства, з паўторнымі просьбамі аб ягоным выезьдзе з СССР. У вадказ адміністрацыя калёніі зрабіла больш жорсткім ягоны рэжым. Першы тэрмін нутралягернай турмы — ПКТ — ён атрымаў фармальна за тое, што ў часе сэансу кіно (для зьняволеных абавязкавага) адвярнуўся ад экрану ды заткнуў вушы ватай. Тады ён прабыў у ПКТ ад 6-га лістапада 1979 году да 6-га чырвеня 1980 году. Ён вельмі хварэў і частку часу праляжаў у бальніцы.

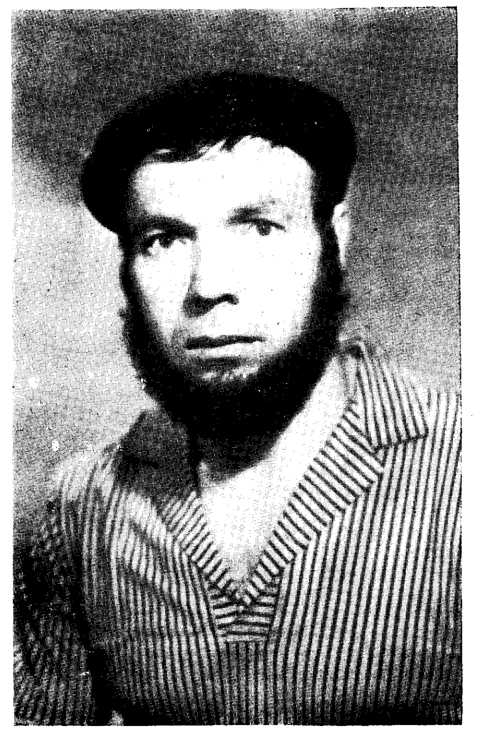
У вапошнім лісьце Міхал паведаміў, што ад 11-га лістапада 1980 году ён зноў у ПКТ — тэрмінам на 6 месяцаў. Прычына: „у часе вобыску пры мне знайшлі ліст, адрысаваны Ніне (жонцы Віктара Някіпелава). У ім я прасіў, калі магчыма, абскардзіць дзеяньні цэнзуры (начальнік апэратыўнай часьці Белавусаў) або падаць да публічнага ведама пра яе. У якасьці ўзору я прыкладаю тэкст ліста да Салаўёва, які быў забракаваны перад гэтым цэнзурай, а таксама тэкст заявы мясцоваму пракурору. Мне тут забаронена выказваць свае меркаваньні ў ліставаньні блізу што да кажнага пытаньня (палітыкі, літаратуры, эканомікі й г. д.). Пра парадкі ў клёніі й мовы быць ня можа, дый ня пішу пра іх. Што цікава, наглядчык адмаўляецца рабіць выкрэсьліваньні ў маіх лістох, а прымушае перапісваць да таго часу, пакуль ён ня будзе задаволены зьместам. Цяпер мне прыдумалі новыя абмежаньні: забаранілі карыстацца сваімі кнігамі, купленымі ў лягернай кніжнай лаўцы або атрыманымі поштай. Навет слоўнікі адабралі, хоць выпісваю „Москаў Ньюс", чыстыя сшыткі таксама адабралі. Практычна забралі ў мяне ўсё: адрасы ўсіх маіх сяброў (ужо пяты раз), старыя канвэрты, лісты, усякія запіскі й гэтак далей. Напісаў пратэст на імя пракурора Беларускай ССР (упэўнены, што бяз выніку, як і раней). Зноў патрабую пераводу ў іншую калёнію або ў крытую турму. Бо тут умовы нялюдзкія. Камэры сырыя, няма зусім вэнтыляцыі (няма навет люфцікаў або якой-небудзь шчыліны); на пагулянку ня выводзяць, але калі й выводзілі ў тым годзе, дык усяроўна не праветрывалі камэры. Вось якое жыцьцё".

Міхал Кукабака патрабуе дапамогі. Ён — сірата, сям'ю страціў у часе другой сусьветнай вайны. Ён — працоўны чалавек. Ён — рухавы, разумны й добры чалавек. Ён — небязуважны чалавек.

Хочацца спадзявацца, што да ягонага лёсу людзі ў розных краінах сьвету таксама не застануцца абыякавымі й пастараюцца дапамагчы яму. Ён не злачынец і таму павінен жыць на свабодзе. Ён хоча выехаць з СССР, і гэта ягонае права павінна быць ужыцьцёўленае.

Елена Бонэр

МІХАЛ КУКАБАКА

ДЭМАНСТРАЦЫЯ

НА АБАРОНУ **МІХАЛА КУКАБАКІ**

21-га чырвеня 1981 г. (нядзеля, 2 гадз. п/п)

У Мангэтане на Гамаршыльд Пляза
(47 вул. Іст, паміж 1-й і 2-й Авэню)
Сабвэйны супынак: Гранд Сэнтрал Стэйшэн

21-га чырвеня спаўняюцца 2-я ўгодкі ад засуджэньня ў Бабруйску беларускага іншадумца й патрыёта Міхася Кукабакі на тры гады турмы за пашыраньне тэксту Ўнівэрсальнае Дэклярацыі Правоў Чалавека, за абарону беларускае мовы, за веру ў Бога, за адмову ад савецкага грамадзянства й жаданьне выэміграваць з СССР.

Жонка акадэміка Андрэя Сахарава Елена Бонэр у вапошнім дакумэньце пра Кукабаку (Масква, 23. XII. 1980) піша: „Міхал Кукабака патрабуе дапамогі. Ён — сірата, сям'ю страціў у часе вайны. Ён — працоўны чалавек. Ён — жывы, разумны й добры чалавек . . . Хочацца верыць, што людзі ў розных краёх сьвету таксама не застануцца абыякавымі да ягонае долі ды пастараюцца дапамагчы яму".

Ня будзьце абыякавымі, падтрымайце справу абароны Міхася Кукабакі!

Камітэт Абароны Вязьняў Сумленьня на Беларусі

ЖАНЧЫНА — ВЯЗЕНЬ СУМЛЕНЬНЯ

У дакумэньце № 58 Маскоўскае Грамадзкае Групы Судзеяньня Выкананьню Гэльсынкаўскіх Пагадненьняў, падпісаным чатырма асобамі, у тым ліку Еленай Бонэр, жонкай акадэміка Андрэя Сахарава (Масква, 1.III.81), згадваецца сярод іншых прозьвішчаў **„Вільчынская Галіна Ўладзімераўна,** евангельская хрысьціянка-баптыстка з гор. Берасьця. 1958 году нарадкэньня, арыштаваная ў 1979 годзе ды засуджаная 18.VIII.1980 г. на тры гады лягеру прымусовае працы агульнага рэжыму.

Дакумэнт № 153 апублікаваны ў бюлетэні радыястанцыі „Свабода" „Материалы Самиздата" (выпуск № 11/81, 23.III.1981; АС № 4245).

25 САКАВІКА Ў ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ

(Працяг з папярэдняга нумару „Беларуса")

ЧЫКАГА, ІЛІНОЙ

Як і мінулымі гадамі, сьвяткаваньне 63-іх угодкаў абвешчаньня Незалежнасьці Беларускае Народнае Рэспублікі папярэдзіла прыгожая, хоць невялікая, інфармацыйна-мастацкая выстаўка ў „лёббі" (фае) чыкагаўскага Грамадзкага Цэнтру імя Рычарда Дэйлі. Гэта найбольш наведванае месца ў горадзе, і нашая выстаўка, якая трывала сёлета два тыдні, мела заўсёды шмат наведвальнікаў.

У нядзелю, 22-га сакавіка Беларускае Радыё ў Чыкага, у спэцыяльнай сьвяточнай праграме, паведаміла аб сьвяткаваньні Незалежнасьці Беларускае Народнае Рэспублікі. Старшыня Каардынацыйнага Камітэту сп. Васіль Пунтус, у гарачай і патрыятычнай прамове запрасіў усіх суродзічаў і слухачоў на ўрачыстую акадэмію, а адзін з маладых вучняў прадэклямаваў прыгожа верш „25-ы Сакавік" А. Змагара. На гэтым месцы варта прыгадаць, што Беларускае Радыё ў Чыкага адзначае сёлета свой 20-гадовы юбілей. Вялікая заслуга ў гэтым сп. Нікодэма Жызьнеўскага, заснавальніка гэтага радыё і ад самага пачатку кіраўніка ягонае праграмы.

У сераду 25-га сакавіка наш бел-чырвона-белы сьцяг красаваўся на будынку гарадзкой управы побач з амэрыканскім і гарадзкім сьцягамі, уздымаючы ў Беларусаў надзею, што ён калісь будзе горда павяваць у вольным Менску.

27-га сакавіка найбольшая штадзённая газэта ў Чыкага „Чыкаго Трыбюн" надрукавала даволі абшырны інфармацыйны артыкул аб Беларусі карэспандэнткі гэтай газэты Барбары Бротман. Сп-ня Бротман, пазнаёміўшыся з Тэрэсай Тарасэвіч, даведалася ад яе аб нашым сьвяткаваньні й зацікавілася ім. Да таго як напісаць артыкул, карэспандэнтка наведала а. Арх. У. Тарасэвіча, Бяленісаў і др. Вітаўта й Веру Рамукоў ды правяла зь імі доўгія гутаркі. З прычыны кароткага часу не пасьпела нажаль, наведаць іншых асобаў, зь якімі мелася спаткацца. Гэтая-ж газэта надрукавала 2-га красавіка невялікі, але зьмястоўны артыкул з мапкай Беларусі сп. Богдана О. Паўкэ.

Трэба з радасьцяй адзначыць, што, як у мінулых гадох, так і сёлета, Беларусы ў Чыкага сьвяткавалі гэты ўрачысты дзень усе разам. Вялікая заслуга ў гэтым Каардынацыйнага Камітэту, а перш-наперш ягонага старшыні Васіля Пунтуса, які нат і не уяўляе, каб было інакш. „Ці-ж ня ўсе як адзін Беларусы ў 1918 годзе ў Менску, сталіцы нашага народу, тварылі разам векапомны акт 25-га Сакавіка?" — сказаў ён.

Прыгожая банкетная заля Рэджэнсы Ін была запоўненая людзьмі. Мілая атмасфэра кактэйлевага часу дала ўсім нагоду спаткацца, прыпомніць адзін аднаго, калі даўно ня бачыліся, пагутарыць, і з радасьцяй сьцьвердзіць, што хоць мы й пастарэліся, але дзякуй Богу, ізноў спаткаліся.

Учарыстая частка пачалася адсьпяваньнем сп-няй Верай Рамук амэрыканскага гімну. Акампаніявала ёй на піяніне дачка Ірэна. Айцец Варнава Санчык, настаяцель парахвіі сьв. Юр'я, сказаў прыгожую малітву-інвакацыю, па якой сп. Васіль Пунтус горача прывітаў гасьцей і прысутных. Хвілінай цішыні ўшанавалі змагароў, што аддалі сваё жыцьцё за Беларусь.

Па абедзе сп-ня Рамук прадставіла запрошаных гасьцей. З прамовай паангельску выступіў сп. Павал Сянькевіч. Ён моцна падкрэсьліў, што сярод нас, Беларусаў, вельмі часта чуюцца два словы „свабода й незалежнасьць" і аб гэтых словах, сказаў прамоўца, мы не павінны ніколі забывацца.

Ірэна Мароз-Гэрцаў прачытала праклямацыю мэра г. Чыкага Джэйн Бырн, у якой дзень 25-га сакавіка абвяшчаўся Беларускім Днём Незалежнасьці ў Чыкага.

Студэнт Янка Рамук прачытаў праклямацыю губэрната штату Іліной Дня Беларускае Незалежнасьці.

Сьвяточную рэзалюцыю Но. 150, прынятую 82-й Генэральнай Асамблеяй прадстаўнікоў штату Іліной, прачытаў студэнт Юрка Жызьнеўскі. Гэтую рэзалюцыю, поўную патрыятычнага зьместу, хацелася-б паўтарыць тут у цэласьці. Аднак гэта заняло-б шмат месца. Зацытую ўсё-ж апошні ейны абзац: „Пастаноўлена Палатай Прадстаўнікоў 82-й Генэральнай Асамблеі Штату Іліной, злучыцца з Амэрыканцамі беларускага паходжаньня ў іхнай надзеі й малітвах, каб свабода й справядлівасьць былі йзноў аднаўленыя ў іхным родным краі, а гэтая рэзалюцыя няхай будзе перасьцярогай для ўсіх людзей, што ніхто ня можа быць свабодным, пакуль усе людзі ня стануцца свабоднымі".

Др. Вітаўт Рамук пазнаёміў прысутных з прывітаньнямі, якія прыслалі розныя арганізацыі і асобы.

Віталі Беларусаў запрошаныя госьці: ад Латышоў — Віктар Віксніпс, старшыня Камітэту Паняволеных Народаў і старшыня латыскай арганізацыі; ад Украінцаў — Міраслаў Харкевіч, старшыня чыкагоўскага аддзелу Ўкраінскага Кангрэсавага Камітэту Амэрыкі, айцец Лявон Астроўскі з Кліўленду, праф. др. Самбірскі, кіраўнік украінскае радыяпраграмы ў Чыкага і Алексы Гарбузюк, старшыня Ўсеўкраінскага Эвангельскага Таварыства Амэрыкі й Канады.

Па прамовах, Поля Мартыновіч-Брэжнёва (сапрана) і Оля Шчукіна (альт), пад акампанімэнт акардыяністага Язэпа Малі, адсьпявалі дзьве песьні кампазытара М. Куліковіча „О, Беларусь мая шыпшына" і „Ня першы раз і не апошні" ды ў гонар украінскіх гасьцей украінскую „Полыняначку".

Цікавы рэфэрат на тэму дня прачытала сп-ня Ванда Махнач, пераплятаючы падзеі даўнейшай і навейшай гісторыі з актуальнымі праблемамі сяньняшніх дзён: права народу на самастойнае жыцьцё, правы чалавека. Яна гаварыла таксама пра тысячагадовы юбілей беларускай гісторыі ды пазнаёміла прысутных зь дзьвюма юбілейнымі карткамі, выданымі неафіцыйна на Беларусі.

Па рэфэраце быў супольна адсьпяваны беларускі нацыянальны гімн.

У другой мастацкай частцы Поля Брэжнева прасьпявала солё „Каб была я перапёлкай" (муз. М. Куліковіча, сл. Я. Купалы), а Валодзя Ракуць прачытаў ўрывак з „Новае Зямлі" Я. Коласа. Па гэтым сьпявачкі Поля Брэжнева й Оля Шчукіна выканалі „Я іду дарогай" (сл. У. Клішэвіча) і „Ой, поле, ты поле" (сл. Я. Купалы) кампазыцыі М. Куліковіча.

(Працяг на бач. 2-й)

BIELARUS
Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.
Subscription $ 10.00 yearly.
„БЕЛАРУС" — Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце.
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне.
Выпіска зь перасылкаю — 10.00 дал. на год.
Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, могуць зьмяшчаць пагляды, зь якімі Рэдакцыя не згаджаецца.

25 САКАВІКА У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ

(Працяг з бач. 1-й)

ТРЭНТАН, Н. ДЖ.

Дзень Незалежнасьці Беларусі ў штаце Нью Джэрзі адзначаецца ўжо ад пачатку 50-ых гадоў. Губэрнатары Робэрт Мэйнар, Рычард Г'юз, Ўільям Кегіл і цяперашні Брэндан Бэрн штагоду прыймалі беларускія дэлегацыі ў сваёй рэзыдэнцыі ды спэцыяльнымі праклямацыямі абвяшчалі 25 сакавіка днём Беларускай Незалежнасьці ў штаце. Гэтая, цяпер ужо, традыцыя й рутына ствараліся высілкамі й шматгадовай працай цэлай беларускай грамады, і Беларусы штату Нью Джэрзы маюць права гэтым ганарыцца.

Ўваходзяць таксама й адзначэньні спэцыяльных дзён штату, прыкладам, сяньняшні дзень Беларускай Незалежнасьці. Расказаў губэрнатар моладзі й пра Беларусаў Нью Джэрзі ды напрасіў сп-чну Галіну Бахар (наймаладзейшую сяброўку дэлегацыі) расказаць пра Беларусь.

Аднак самая цікавая была „цырымонія з падушкай". Гэтта патрабуецца невялічкі адыход у гісторыю.

Гадоў восем таму беларуская дэлегацыя падарыла губэрнатару Брэндану Бэрну вышываную беларускую падушку. Ад таго часу падушка была заўсёды ў ягоным афі-

З губэрнатарам Нью Джэрзі стаяць (зьлева): др. В. Кіпель, сп-ні: Мальвіна Дубяга, Марыя Кажура, З. Кіпель, С. Келы, сп. Васіль Русак,; сядзяць: Галіна Бахар, прадстаўнічка Беларускага Кангрэсавага Камітэту, і Пётра Кажура, старшыня Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня ў Нью Джэрзі.

За апошнія 8 гадоў, за адміністрацыяй Брэндана Бэрна, Беларусы сталіся асабліва частымі гасьцямі ў сталіцы штату Трэнтане з розных адміністрацыйных, грамадзкіх ды прыватных нагодаў.

Сёлетняя Сакавіковая урачыстасьць у губэрнатара адбылася 23-га сакавіка, была асабліва ўдалая ды, на мой пагляд, вартая больш як хранікарскае заценкі.

Беларуская дэлегацыя ўключала прадстаўнікоў ад БАЗА, аддзелу Нью Джэрзі й Галоўнай Управы, прадстаўнічку Беларускага Кангрэсавага Камітэту ды прадстаўніка Губэрнатарскай Этнічнай Рады. Але што найбольш цікавае — на урачыстасьці былі прысутнымі каля сотні вучняў сярэдніх школаў, што якраз наведвалі штатавы капітоль у парадку навучальнай праграмы. Брэндан Бэрн выкарыстаў гэтую нагоду, каб паказаць будучым адміністратарам, што ў функцыі губэрнатара

цыйным аўце ды была цірах прычынай размоваў і жартаў. Губэрнатар ніколі не прамінуў нагоды пры спатканьні зь Беларусамі, каб не ўспамянуць пра гэтую падушку. Аўта губэрнатара пазнавалася па нашай беларускай падушцы. Падушка за гэтыя гады пачала ўжо зношвацца, і губэрнатар аднойчы жартам сказаў пра гэта на адной з урачыстасьцяў. Прысутная там вучаніца сярэдняе школы Галіна Бахар прыабяцала губэрнатару новую. І вось цяпер адбылася цырыманіяльная замена старой падушкі на новую, зробленую Галінай (старая мае пайсьці ў музэй). Як зазначыў губэрнатар, гэта была найкалярытнейшая дзённая падзея для прэсы.

Між іншага, як было надоечы заўважана, у машыне губэрнатара красуюцца ящчэ абедзьве беларускія падушкі.

Зора Кіпель

ЛЁНДАН, АНГЕЛЬШЧЫНА

Акадэмія, прысьвечаная 63-ім угодкам БНР і 1000-годзьдзю гісторыі Беларусі, адбылася 29 сакавіка ў Фінчлеі ў залі пры Беларускай Бібліятэцы й Музэі імя Ф. Скарыны. Арганізатарам сьвяткаваньня была галоўная Управа Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі.

Акадэмію адчыніў старшыня ЗБВБ сп. Я. Міхалюк цёплымі словамі прывітаньня ды з сумам паведаміў, што напярэдадні дня Дастойны Уладыка Часлаў Сіповіч быў ські-

раваны лекарам у шпіталь, дзе затрымаецца на поўны час. Сп. Міхалюк прачытаў прысланыя ад беларускіх установаў, арганізацыяў ды паасобных людзей прывітальныя лісты й тэлеграмы. З прысутных выступіў з прывітаньнем ад Дэлегатуры Беларускае Цэнтральнае Рады і Беларускага Вызвольнага Фронту на Вялікабрытанію сп. К. Глінскі.

У сваім дакладзе сп. Міхалюк зрабіў шырокі агляд пройдзенага шляху ды падкрэсьліў важнасьць сучаснага нашага перабываньня на эміграцыі асабліва, калі гэтае перабываньне ідэйна-творчае — вынікі гэтага ўжо сяньня відавочныя.

Акадэмія была закончана прапяяньнем беларускага нацыянальнага гімну. Быў праведзены, з добрымі вынікамі, збор ахвяраў на Фонд БНР. Удзельнікі сьвяткаваньня падпісалі картку з пажаданьнямі хуткага выздараўленьня Уладыку Чаславу.

Чаркай віна із смачнай закускай, якую нарыхтавала сп-ня Г. Міхалюк, удзельнікі працягнулі прыемную сустрэчу да познага вечара.

А. З.

(Заканчэньне з бач. 1-й)

Малітвай удзячнасьці айца Арх. У. Тарасэвіча, супольным адсьпяваньнем „Магутны Божа" ды падзякай старшыні Каардынацыйнага Камітэту Беларусы ў Чыкага закончылі сьвяткаваньне 63-іх угодкаў абвешчаньня Незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі.

Усёй праграмай, як і заўсёды, вельмі ўмела кіраваў Нікодэм Жызьнеўскі.

А. Бяленіс

РЫЧМАНД ГІЛ, Н. Ё.

Адзначэньне 63-іх угодкаў абвешчаньня незалежнасьці БНР ладзіла Беларуска - Амэрыканскае Аб'еднаньне ў нядзелю 5 красавіка. У царкве сьв. Кірылы Тураўскага а. Архімандрыт Язэп у суслужэньні а. Пратадыякана Ўладзімера Кірыка пачалі дзень сьв. літургіяй. Людзей сабралася больш як звычайна: апрача сваіх прыхаджанаў прыбылі госьці з бруклінскае парахвіі БАПЦ і з Саўт Рывэру. Папоўнены гасьцямі хор пяяў магутней і прыгажэй. Кіраваў сп. С. Жамойда.

Па літургіі быў адслужаны малебен за Беларускі Народ. Ганаровая варта трымала беларускі й амэрыканскі сьцягі ў знак урачыстасьці маманту.

Акадэмію адчыніў старшыня Аб'еднаньня сп. К. Мярляк. Сп. Г. Някіга прачытаў рэфэрат на тэму дня. Гаварыў аб 1000-годзьдзі гісторыі беларускага народу, ягоных слаўных старонках, здабытках і заняпадзе ў канцы 17-га ст., аб адраджэньні й здабыцьці дзяржаўнасьці, а таксама аб сучасным стане на Бацькаўшчыне ды на эміграцыі.

Сп. Мярляк прачытаў праклямацыю губэрнатара ньюёркаўскага штату Гю Кэры, якою дзень 29 сакавіка абвяшчаўся Беларускім Днём у штаце Нью Ёрк, ды згадаў пра падобныя праклямацыі ў штатах Нью Джэрзі, Пэнсыльванія й Канэтыкэт. Вусна віталі сход: старшыня ГУ БАЗА сп. А. Шукелайць, сакратар Беларускага Кангрэсавага Камітэту сп. М. Сенька ды ад ньюёркаўскага аддзелу БАЗА і прыходу БАПЦ у Брукліне сп. Ул. Русак.

Адбыўся супольны абед. Сп. Мярляк дзякаваў гасьцям за прыбыцьцё ды гаспадыням за пачастунак і абслугу. Бяседа закончылася малітвай.

ВШ

САЎТ РЫВЭР, Н. ДЖ.

28 сакавіка быў падняты беларускі сьцяг перад гарадзкой управай. Пры падняцьці сьцягу прысутнічала 21 асоба, у тым ліку настаяцель царквы імя сьв. Еўфрасіньні а. пратапр. С. Коўш мэр гораду Джэймс Гэнэцкі, шэф паліцыі Джордж Пеххам, кайцаўнмэны ды прадстаўнікі беларускіх грамадзкіх і царкоўных арганізацыяў. Па падняцьці сьцягу ў Беларускім Грамадзкім Цэнтры адбылося прыняцьце для прадстаўнікоў гораду й беларускіх арганізацыяў.

29 сакавіка ў царкве імя сьв. Еўфрасіньні былі адслужаныя а. пратапр. Сьвятаславам Каўшом, а. Пятром Саўчыцам, а. пратадыяканам Алегам Махнюком сьвятая літургія й малебен за Беларускі Народ. Папаўдні ў залі Грамадзкага Цэнтру адбылася ўрачыстая акадэмія.

Амэрыканскі нацыянальны гімн выканалі сп-ні Людміла Махнюк і Рэня Касьцюк, пад акампанімэнт Л. Бычкоўскага. Акадэмію адчыніў і вёў інж. Міхась Бахар. Даклад у ангельскай мове прачытала сп-чна Галіна Бахар, у беларускай прачытаў др. Мікалай Шчорс. Праклямацыі губэрнатараў штатаў Нью Джэрсі, Нью Ёрк і Пэнсыльванія ды прывітаньні ў ангельскай мове прачытала студэнтка Ліля Касьцюк. Прывітаньні ў беларускай мове прачытаў М. Бахар. Асабіста прывітаў, прачытаў і ўручыў праклямацыю мэр гораду Саўт Рывэр Джэймс Гэнэцкі. З прывітальнай прамовай выступаў прадстаўнік мадзярскіх арганізацыяў і этнічных групаў Ю. Бэлзо.

У другой частцы праграмы вучаніца парахвіяльнай школы Лена Гайшун прадэклямавала верш „Родная слова". Беларускія паэты Янка Золак і Міхась Кавыль дэклямавалі свае новыя вершы. Людміла Махнюк прапяяла солё „Мой край" (муз. К. Барысаўца сл. А. Гаруна). Рэня Касьцюк і Л. Махнюк прапялі дуэтам „Колас" (муз. М. Бурноса ў апр. К. Барысаўца, сл. А. Ставера). Дзімітры Бычкоўскі выканаў на піяніне два музычныя творы Шапэна.

У трэцяй частцы праграмы выступіў беларускі жаночы хор „Каліна" пад кіраўніцтвам кампазытара Ксавэрага Барысаўца пры акампанімэньце Дзімітра Бычкоўскага. Хор выканаў наступныя песьні: „25 Сакавік" (муз. К. Барысаўца, сл. Я. Золака), „На зямлі маіх бацькоў" (муз. Ю. Семянякі, сл. С. Бандарэнкі), „Матуля мая" (муз. П. Майбарады, сл. А. Малышкі й М. Аўрамчыка). „Па-над лесам" (муз. У. Алоўнікава, аранж. К. Барысаўца, сл. А. Русака, хор і солё Р. Касьцюк), „Шумяць лясы" (муз. Ю. Семянякі, сл. А. Сіткоўскага), „А мой мілы захвараў" (народная ў апрацаваньні К. Барысаўца).

Перад заканчэньнем сп. М. Бахар падзякаваў усім удзельнікам праграмы, як і ўсім прысутным на залі за масавае прыбыцьцё. На заканчэньне ўсе супольна прапялі беларускі нацыянальны гімн.

М. С.

АДЭЛЯІДА, АЎСТРАЛІЯ

Гэты незабыўны дзень нашага нацыянальнага сьвята спалучыўся з Крыжапаклоннай нядзеляй, што надало больш урачыстасьці Божай службе. Царква была запоўненая вернікамі.

Пасьля літургіі а. Аўген адслужыў малебен за Беларусь і Беларускі Народ. Падчас малебену стаяла ганаровая варта зь беларускім і аўстралійскім сьцягамі. Прыгожа й маляўнічна сьпяваў павялічаны з нагоды сьвята царкоўны хор пад кіраўніцтвам рэгента сп. М. Бурноса. Малебен закончыўся прапяяньнем „Многая лета" Мітрапаліту Андрэю й Архіепіскапу Мікалаю ды ўсяму Беларускаму Народу. З пачуцьцём быў выканаты „Магутны Божа".

У прыцаркоўнай залі адбылася Сакавіковая акадэмія, спалучаная із супольным абедам.

Сакавіковае сьвята ў Аўстраліі адбываецца на ўвесну, як гэта ў нас на Бацькаўшчыне, а ўвосень, але ня ў хмурную дажджлівую восень, а ў сонечную, цёплую, прыгожую восень. Гэта — найлепшы пэрыяд году, калі ўдзень тэмпэратура хістаецца ад 20 да 28 градусаў Цэльсія.

З нагоды сьвята й карыстаючы цудоўным днём, вернікі выйшлі з царквы, у разнаколерный вопратцы, а шмат хто ў нацыянальных кашулях: стаяць, гамоняць, вітаюцца адзін аднаго са сьвятам, кажны хоча выкарыстаць нагоду пагутарыць на сьвежым паветры. Кіраўніком акадэміі давялося ветліва запрашаць усіх у залю.

Афіцыйную частку адчыніў старшыня Выканальнага Камітэту Фэдэральнай Рады Беларускіх Арганізацыяў Аўстраліі сп. К. Станкевіч. Мяшаны хор пад кіраўніцтвам сп. М. Бурноса й пад акампанімэнт, акардыяністага М. Кандрусіка выканаў беларускі нацыянальны гімн. Старшыня Беларускага Аб'еднаньня ў Паўдзённай Аўстраліі сп. Янка Ролсан, прывітаўшы ўдзельнікаў сьвяткаваньня, зрабіў зьмястоўны рэфэрат на тэму дня.

У мастацкай частцы былі выканаваныя песьні хорам: „Ідуць жанчэны-Беларусы", „25-ты Сакавік". Наш здольны дэкляматар-гумарысты В. Зелянеўскі выступіў зь вершам „Ракі", а жаноцкі хор — з „Рэчыцкай лірычнай". Мяшаны хор выканаў яшчэ дзьве гумарыстычныя песьні „Ты казала ў панядзелак" і „Ой, задумаў стары дзед". Дзеці сп-ра Кандрусіка Лара й Юльлян, пад акампанімэнт бацькі, прапялі „Беларусачку", „Лявоніху" ды „Люблю наш край".

На заканчэньне мяшаны хор выканаў „Марш БКА" (на словы Янкі Ролсана).

Сп. К. Станкевіч, пасьля мастацкае часткі ўжо, паінфармаваў пра чацьверты зьезд-сустрэчу Беларусаў Аўстраліі, што адбудзецца ў Мэльбурне.

На сьвяткаваньні былі госьці з Бацькаўшчыны, якім пажадалі вясёлага побыту ў Аўстраліі ды шчасьлівага звароту дамоў.

Абед адбыўся ў вясёлай сьвяточнай атмасфэры. Сп. П. Трысмакоў правёў збор грошай на Фонд БНР.

Парахвіяльная Рада й Беларускае Аб'еднаньне ў Паўдзённай Аўстраліі выказваюць шчырую падзяку тым, хто ўзяў актыўны ўдзел у арганізацыі й правядзеньні сьвяткаваньня, упасобку беларускім жанчынам за зрыхтаваньне смачнога супольнага абеду.

Янка Яр

СЫДНЭЙ, АЎСТРАЛІЯ

Сёлета, як і папярэднімі пяцьма гадамі існаваньня беларускіх радыёвых перадачаў у Сыднэі, Беларускі Радыёвы Камітэт прысьвяціў угодкам абвешчаньня БНР спэцыяльную сьвяточную праграму, што прыпала на 24 сакавіка.

Праграма пачалася песьняй на словы Я. Коласа „Мой родны кут...", куды з асаблівай сілай „залятаюць і спачываюць" нашыя думкі й пачуцьці ў гэты вялікі Дзень 25 Сакавіка. У праграме казалася, што ідэалы 25 Сакавіка жывуць у нашым народзе, жывуць яны й на эміграцыі; казалася пра вялікае значэньне, якое для паняволенага народу мае эміграцыя, што пацьвярджаецца гісторыяй эміграцыяў іншых народаў, як польскага, чэскага, францускага, з радоў якіх выйшлі першыя дзяржаўныя мужы й будаўнікі іхнае незалежнасьці.

Здавалася-б, што ў сучасны век зялеза ды ядзернае зброі можа зрабіць эміграцыя, але ў канчальным выніку ў змаганьні народу за сваё існаваньне вялікую ролю адыгрывае таксама воля й дух народу, ягоная жыцьцёвая сіла. Беларускі народ на працягу свае шматвекавое гісторыі цірах праявіў яе, а найбольшым довадам жыцьцёвае сілы нашага народу — Акт 25 Сакавіка, акт абвешчаньня Беларускае Народнае Рэспублікі.

У радыёперадачы, апрача гутаркі пра значаньне Акту Незалежнасьці, быў выканаваны беларускі гімн ды прагучэла малітва, якую больш як дзесяць гадоў таму сказаў Уладыка Васіль, тады галава БАПЦ, але якая актуальная й цяпер. Малітва закончылася рэлігійным гімнам „Магутны Божа".

На канец сьвяточнае часткі праграмы былі прачытаныя прывітаньні ад Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня зь Нью Ёрку, ад Галоўнае Ўправы Украінскіх Арганізацыяў у Аўстраліі ды ад Аб'еднаньня Украінскіх Грамадаў у Новай Паўдзённай Валіі (Аўстралія).

У нядзелю 29 сакавіка ў залі Беларускага Грамадзка-Культурнага Клюбу адбылася акадэмія, якую адчыніў старшыня Клюбу сп. Кастусь Сіткоўскі. Рэфэрат на тэму дня прачытаў др. Язэп Малецкі. Дакладчык, назваўшы Акт 25 Сакавіка пуцяводнай зоркай нашага народу, затрымаўся дэтальней на падзеях перад першым Усебеларускім Кангрэсам, на праблемах самога Кангрэсу ды далейшых падзеях, што прывялі да абвешчаньня Незалежнасьці.

Сп. сп. М. Зуй і М. Дужынскі прачыталі прысланыя прывітаньні. Сп. Ніна Зуй прадэклямавала верш Янкі Купалы, у

Ніна Зуй прадэклямавала верш Янкі Золака, а сп. Янка Макарэвіч — колькі сваіх собскіх прынагодных вершаў.

Адбыўся традыцыйны й багаты супольны абед, падзяка за які належыцца сп-ням Олі Тамашэўскай і Лілі Олрайт ды ўсім, хто ім памагаў.

А. К-я

БРУСЭЛЬ, БЭЛЬГІЯ

Сакавіковае спатканьне беларускае грамады ў Бэльгіі адбылося гэтым разам 28 сакавіка ў памешканьні сям'і др. А. Аршкі ў Брусэлі ў прысутнасьці а. Рабэрта ван Каўэлярта.

Сход адчыніў старшыня Саюзу Беларусаў Бэльгіі ўступнымі малітвамі (пафнадуцыку) і адсьпяваньнем „Магутны Божа". У памінальную малітву а. Аўген уключыў таксама імя добра ведамага ўсім Беларусам Бэльгіі сьв. пам. Арх. Георгія Тарасава, паховіны якога адбываліся якраз у гэтым часе ў Парыжы.

Памяць і вялікая праца былога галоўнага рэдактара „Беларуса" др. Ст. Станкевіча была ўшанаваная зборам ахвяраў на выдавецкі фонд „Беларуса".

Пасьля прачытаньня інж. Я. Жучкам сакавіковага прывітаньня ад Старшыні Рады БНР й адсьпяваньня беларускага гімну, а. Аўген насьветліў апошнія падзеі ў БАПЦ.

Была пададзеная інфармацыя аб мэмарандуме Беларускага Грамадзка-Культурнага Таварыства ў Польшчы аб дыскрымінацыі Беларусаў Польшчы, аб патрэбе індывідуальнае падпіскі на юбілейную кнігу пра Я. Купалу, на беларускі друк.

Сакавіковае спатканьне Беларусаў Бэльгіі 1981 году прайшло ў цёплай сяброўскай атмасфэры зь вельмі ўважнай гасьціннасьцяй гаспадароў дому.

Скарыстаў з гэтае нагоды і скарбнік сэктару БНР з падпісным лістом на „Дар Сакавіка".

П-ны

(Заканчэньне на бач. 3-й)

Чытайце, выпісвайце, пашырайце газэту Беларусаў у Вольным Сьвеце „БЕЛАРУС"

МАЛАДОЕ ПАКАЛЕНЬНЕ

Мы на эміграцыі ўжо зжыліся з фактам, што існуе розьніца паміж пакаленьнямі. Робіцца спробы, каб гэтая розьніца была як найменшая. Спробы гэткія асабліва ўдалыя тады, калі дзеці сыстэматычна наведваюць беларускія нядзельныя школкі, калі паміж імі й настаўнікамі навязваецца бесчасярэдні, шчыры кантакт. Калі да гэтага даходзіла ў Нью Ёрку, пры бацькоўскім падтрыманьні, вынікі былі заўсёды дадатныя. Бывала й інакш: абыякавасьць бацькоў выклікала абыякавасьць і ў вучняў, праца з гэткімі вучнямі была больш складаная, а вынікі сумлеўныя.

Павырасталі тыя вучні, здабылі цаў ды вучняў. Калі-ж цяпер даводзіцца сустрэцца зь імі, заўсёды стараюся распазнаць усьмешку тае дзяўчынкі ці хлопчыка-падлетка зь беларускае школы.

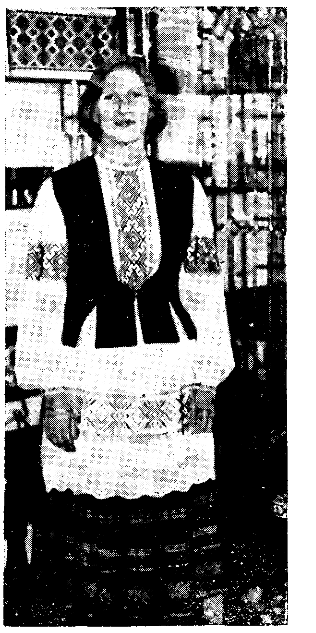
Павырасталі тыя вучні, здабылі вышэйшую асьвету, пастарэлі настаўнікі, але той кантакт трывае. І паўстае думка: прыглядзецца да іх сяньня, як яны даюць сабе рады, стаўшыся дарослымі й самастойнымі, што іх цікавіць, чым жывуць, як ставяцца да беларускае спадчыны? Родзіцца жаданьне ўзяцца за тыя „агледзіны" — з пазытыўнага гледзішча.

Пачну агледзіны ад Ані Бартуль, шматгадовае маё вучаніцы ў беларускай школе, якая й пасьля прыватна пад маім наглядам вывучала беларускую мову й літаратуру (пераважна вершы).

Аня скончыла ў чырвені летась на Ньюёркаўскім Унівэрсытэце дэнтыстыку й дастала ступень ДДС (доктар дэнтыстычных навукаў). Працуе ў тэй самай дэнтыстычнай школе, у якой вучылася, дзе выкладае цяпер (fixed prostodontics) ды часткава працуе як дэнтыстка ў прыватнай клініцы.

Выглядае, яна занятая, але знаходзіць час і на грамадзкую працу. Аня брала дзейны ўдзел у беларускіх Фэстывалях, у беларускіх імпрэзах — мадэлявала народныя касьцюмі на паказах беларускае вопраткі. Аня сьведамая беларуска, ад бацькоў у спадчыне пераняла паважнае стаўленьне да роднае мовы й беларускае культуры.

Сустрэўшыся зь ёю на сёлетнім сьвяткаваньні Дня Беларускае Незалежнасьці, прыгадала ёй, як аднойчы задала ёй вывучыць — спачатку чытаць, а пасьля й напамяць

Аня Бартуль

— даўжэзны верш Канстанцыі Буйлы, які мне моцна падабаўся, бо тэмай ягонай была бязьмежная любасьць да Беларусі ды туга па ёй (паэтка, жывучы ў Маскве, сумавала па родным краі ды ствары́ла колькі прыгожых вершаў, у якіх перадала сваю настальгію). „Так, памятаю выразна, — сказала мне Аня, — як цяжка было мне той верш зразумець ды яго вывучыць — але зрабіла гэта". І ўсьміхаецца пры гэтых словах ды кажа: „Памятаю і школу, і школьных сяброваў, і настаўнікаў. Як хутка праляцеў той бястурботны час!".

З. Станкевіч

25 САКАВІКА Ў ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ

(Заканчэньне з бач. 2-й)

ЛЕ КРЭЗО, ФРАНЦЫЯ

Нашая грамадка гораду Ле Крэзо й ваколіцаў сьціпла ўшанавала ўгодкі вялікага Сакавіковага Акту ў нядзелю 29 сакавіка. На гэтую нагоду прыбыў да нас яшчэ ў пятніцу ўвечары а. Аляксандар Надсон з Парыжу. У суботу па ранішняй багаслужбе правялі крыху часу ў цікавых гутарках з а. Аляксандрам, адведалі паасобных сяброў ды наведалі магільнікі (хоць пад дажджом), каб памаліцца над нашымі сябрамі.

У нядзелю 29-га ў касьцеле ў горадзе Моншана а. Аляксандар адслужыў ураньні сьв. літургію — за Беларускі Народ, за гасьцінную францускую зямлю ды за тых, што адышлі на вечны супачын: нашых сяброў-суродзічаў сьв. пам. Рыгора Захарэвіча, Язэпа Падэрны, Антона Антановіча, Аўгена Трусава й Франука Рашкевіча. На багаслужбу прыбыло даволі шмат людзей, усе нашы Беларусы зь сем'ямі ды колькі Украінцаў. Ня так ужо блага сьпявау наш аматарскі хор.

Пасьля бальшыня прыбыла ў рэстаран на супольны абед. Па абедзе яшчэ сабраліся ўсе ў памешканьні аднаго зь сяброў, дзе з зацікаўленьнем і ўвагаю слухалі расказ а. Аляксандра пра беларускае жыцьцё й дзейнасьць у ўсіх краёх сьвету. Было прачытана колькі адпаведных вершаў, і ўсе супольна сьпявалі нашыя народныя песьні, што навейвалі на ўсіх прыемныя ўспаміны з дому, з Роднае Зямелькі, з Бацькаўшчыны Беларусі.

Але так як усяму бывае канец, так і мы закончылі нашую ўрачыстасьць пажаданьнем, каб хутчэй настаў канец чужой тыраніі, што бязпраўна пануе ў нашай краіне, ды каб Беларусь аднавіла сваю незалежнасьць.

Усе выказалі жаданьне, каб падобныя зборкі, ды з удзелам нашага Дарагога Айца Аляксандра Надсона, адбываліся часьцей.

Б. Н.

МАНРЭАЛЬ, КАНАДА

Сьвяткаваньне адбылося ў нядзелю 5-га красавіка ў украінскай залі пры 2246 Размон бульвар, упрыгожанай беларускім і канадыйскім сьцягамі, беларускім нацыянальным гэрбам ды гэрбамі гарадоў Беларусі. У праграме: прынагодны даклад, мастацкая частка, выстаўка народнага мастацтва й пачастунак.

Акадэмія пачалася праслуханьнем беларускага нацыянальнага гімну й закончылася канадыйскім гімнам. Вёў праграму сп. Чарнёнак.

Зьмястоўны даклад прачытаў др. Мікола Шчорс. Ён спыніўся на важнейшых падзеях у нашым нацыянальна-вызвольным руху, якія папярэднічалі кульмінацыйнаму маманту, аднаўленьню беларускае дзяржаўнасьці. Далей дакладчык гаварыў пра нястрымнае імкненьне беларускага народу да ўжыцьцёўленьня ідэалаў Акту 25-га Сакавіка ды пра дасягненьні на гэтым шляху. У канцы др. Шчорс спыніўся на ролі й заданьнях беларускае эміграцыі ў вольным сьвеце.

Мастацкая частка складалася з дэклямацыяў, сьпеваў, выкананьня беларускіх народных мэлёдыяў на музычных інструмэнтах ды гумарыстычнае сцэнкі „Дзед і Баба". Бурнымі воплескамі былі ўзнагароджаныя маладыя выканаўнікі Антон, Галіна, Рыгор і Ларыса Хрэноўскія, Аніта Абадзінская, Ганя й Паўлінка Сурвілы, а таксама сп. Мікола Кулоўніч, які выканаў на кларнэце „У гушчарах".

Ларыса Хрэноўская выконвае „Васілёчкі". (Фатаграфія аўтара)

Выстаўка беларускага народнага мастацтва была багатая й цікавая. Тут былі прыгожыя посьцілкі, падушкі, вышываньні, лялькі, прадметы выкладзеныя саломкай. Выстаўка цешылася вялікай удачай. Былі таксама выстаўленыя здымкі папярэдніх сьвяткаваньняў угодкаў 25 Сакавіка ў Манрэалі. Трэба зазначыць, што ладная колькасьць прысутных, асабліва моладзі, была ў нацыянальных касьцюмах.

Прыемна прайшоў час 1 пры смачным пачастунку ды сяброўскіх гутарках. Удзячнасьць за пачастунак належыцца сп-ням Бельмач, Хрэноўскай, Гловач, Лагодыч, Лашук і Абадзінскай ,а за выстаўку — гэтым-жа спадарыням ды сп-ні І. Сурвіла.

Прызнаньне за ўдалую арганізацыю сьвяткаваньня належыцца спадарству Хрэноўскім.

Язэп Вішнеўскі

ДАКЛАД ПРА Я. БРЫЛЯ

Др. Янка Садоўскі, дацэнт Квінскага ўнівэрсытэту ў г. Кінгстане (Канада), прачытаў даклад пра Янку Брыля на канфэрэнцыі літаратуравэдаў і мовавэдаў Паўночнаўсходніх Штатаў і Усходняй Канады, якая адбылася ў горадзе Квэбэку ад 9-га да 11-га красавіка. Лірычнасьць беларускага пісьменьніка была галоўнай тэмай поўгадзіннага дакладу.

ЗЬ ДЗЕЙНАСЬЦІ БАЗА

Літаратурны вечар

7-га сакавіка Рада Славянскай Спадчыны ў Амэрыцы ладзіла ў Нью Ёрку ў будынку Украінскага Інстытуту на 5-ай авэню літаратурны вечар у гонар ведамага амэрыканскага пісьменьніка й гісторыка ды ягонай жонкі Робэрта й Сузаны Масі. Сузана Масі таксама пісьменьніца. Робэрт Масі — аўтар кнігі пра Пятра Вялікага, за якую ён сёлета дастаў узнагароду Пуліцэра.

На вечары былі прадстаўнікі ад Беларусаў, Баўгараў, Палякоў, Сэрбаў, Славакаў, Славэнцаў, Расейцаў і Украінцаў. Ад Беларусаў удзел бралі сп. Антон Шукелайць, старшыня галоўнай управы Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня, і Раіса Станкевіч, сяброўка Рады Славянскай Спадчыны і галоўнай управы БАЗА.

Робэрт Масі й Раіса Станкевіч

Мне давялося паінфармаваць сп. Масі пра дзейнасьць Славянскай арганізацыі: пашырэньне ведаў пра славянскія культуры паміж Амэрыканцамі, пра розьніцы ў культурнай спадчыне славянскіх народаў дый поўнае падабенства між іх.

Робэрт і Сузана Масі ў сваіх прамовах выказвалі зразуменьне і паінфармаванасьць пра славянскія народы ды падчырквалі багацьце й разнастайнасьць славянскіх культураў, а працу Рады Славянскай Спадчыны прызналі вельмі карыснай.

Выстаўка народнага мастацтва

10 і 11 красавіка Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне наладзіла выстаўку беларускага народнага мастацтва на Славянскім Фэстывалі ў Пэнсыльванскім Штатавым Унівэрсытэце. Апрача Беларусаў у выстаўцы бралі ўдзел Палякі, Расейцы, Славакі, Славэнцы, Чэхі і Украінцы.

Беларуская выстаўка была вельмі багатая й прыгожая, аформленая на трох вялікіх сталох, пакрытых тканымі дзяружкамі. На сталох былі з густам разложаныя вышываныя народным вузорам падушкі, тканыя ручнікі, беленае й нябеленае ільнянае палатно, інкруставаныя саломкай шкатулкі, тканыя паясы, калекцыя лялек рознага памеру у народнай вопратцы, керамічныя ды іншыя вырабы працавітых рук беларускіх умельцаў.

Экспанаты — собскасьць сп-ні Ю. Андрусышынай, А. Шукелайця ды Р. і З. Станкевіч. Беларускую выстаўку зарганізавалі ад імя Управы Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня А. Шукелайць і Р. Станкевіч.

Важнасьць беларускага ўдзелу была ў тым, што гэтым разам выстаўка адбывалася ў адным з найбольшых ды славутым унівэрсытэце ЗША — Пэнсыльванскім Штатавым Унівэрсытэце, заснаваным у 1855 годзе. Мінулага году лік студэнтаў гэтай ВНУ перавысіў 48.000.

Беларуская выстаўка вельмі ўсім спадабалася, шмат студэнтаў і прафэсароў разглядалі доўга нашы экспанаты ды захапляліся імі, распытвалі пра гісторыю, мову й дэталі з галіны беларускае культуры. Някаторыя першы раз пачулі пра Беларусь, іх асабліва цікавіла розьніца паміж Беларусамі й Расейцамі, дый іншымі славянскімі народамі.

У калекцыю Славянскага аддзелу ўнівэрсытэту мы падарылі лялькy ў беларускім касьцюме, поўны камплет часапісу „Беларуская Моладзь", экзэмпляры газэты „Беларус" і „Журналу Беларусаведы", які выдаецца ў Лёндане. Вярталіся дамоў змучаныя, але задаволеныя ўдачаю выстаўкі ды запросінамі на наступны акадэмічны год.

Раіса Станкевіч

ВЫСТАЎКА БЕЛАРУСКАЕ КНІГІ

„Вехі беларускае літаратуры" — гэтак была названая першарадная выстаўка, арганізаваная сп-няй Галінай Русак у Александэрскай Бібліятэцы Ратгерскага ўнівэрсытэту, дзе сп-ня Русак працуе бібліятэкаркай. Выстаўка адчынілася 23 сакавіка прыняцьцём для гасьцей і наведвальнікаў. У ўступным слове сп-ня Русак паясьніла характар выстаўкі ды падала асноўную інфармацыю пра Беларусь.

У 12-ёх зашклёных вітрынах і стэндах-сталох прадстаўленая была калярытна й вобразна, гісторыя красапісьменства й кнігавыдавецтва на Беларусі ад часоў сьв. Еўфрасіньні Полацкае да вершаў нашае сучасьніцы Вольгі Іпатавае, аўтаркі аповесьці пра славутую полацкую князёўну. Карпатлівай працай арганізаткі былі паказаныя выданьні дарэвалюцыйныя, даваенныя, сучасныя (менскія й эміграцыйныя), пераклады беларускага фалькльору й мастацкіх твораў у мовы ангельскую ,нямецкую, францускую ды іншыя.

Увагу да выстаўкі прыцягвалі дзьве вітрыны ля галоўнага ўваходу ў бібліятэку, у якіх апрача кніжных калярowых вокладак пераліваліся чырвона-белыя хварбы беларускіх народных вузораў на паясох, ручніку, народных касьцюмах лялек. Вітрыны запрашалі праходжых зазірнуць у залю, дзе на расстаўленых стэндах, у храналягічным парадку, былі раскладзеныя колькі сотняў экспанатаў: кніжкі, партрэты пісьменьнікаў, фатасталы рэдкіх выданьняў, карта Беларусі, колькі ангельскіх перакладаў беларускіх вершаў, анатацыі, каб даць наведвальніку асноўную інфармацыю. Дзеля акцэнту — і гэта было зроблена з добрым густам — сям-там былі пакладзеныя паясок, народная вышыўка, разьба ў дрэве.

На першым і найбольшым стэндзе былі раскладзеныя слоўнікі беларускае мовы, праца акадэміка Карскага „Беларусы", гісторыі літаратуры, даведнікі пра беларускіх савецкіх пісьменьнікаў, працы беларускіх замежных аўтараў, антальёгіі, альманахі.

Далей ішлі тэматычныя стэнды. Шаснаццатае стагодзьдзе: Францішак Скарына й прысьвечаныя яму кнігі ЮНЭСКА, працы пра Скарыну найбольш плённага беларускага замежнага дасьледніка др. Вітаўта Тумаша; Мікола Гусоўскі, аўтар славутае „Песьні пра зубра"; пісаны беларускаю моваю Статут Вялікага Княства Літоўскага: выдадзеная ў Лёндане пaангельску кніжка „Журналу Беларусаведы"; выдадзеныя ў Менску Слоўнік мовы Скарыны.

Далей ішлі стэнды з кніжкамі аўтараў і пра аўтараў XIX ст.: Дуніна-Марцінкевіча, Каліноўскага (поўныя тэксты „Мужыцкае Праўды" ў арыгіналах і ангельскіх перакладах), Багушэвіча; ангельскі пераклад паэмы „Тарас на Парнасе" Веры Рыч; Адам Міцкевіч у беларускім перакладзе.

Асобны стэнд быў адведзены Максіму Гарэцкаму, Максіму Багдановічу, Алесю Гаруну, газэтам „Наша Доля" й „Наша Ніва".

Пісьменьнікі паваенные эміграцыі: Арсеньнева, Кавыль, Сяднёў, Віцьбіч, Крушына, Юхнавец, Акула, Глыбінны, Сыч.

„Па асобным стэндзе займалі Купала й Колас (з ангельскім перакладам Коласавага натхненнага „О, родны кут, як ты мне мілы").

Далей быў стэнд з кнігамі Чорнага, Шамякіна, Барадуліна, Быкава („Сотнікаў" Быкава пaангельску й пафранцуску), Крапівы, Караткевіча ды іншых.

Асобны стэнд быў прысьвечаны жанчынам: тут Буйла, Іпатава, Ст. Тамара, Лось, Цётка. Нарэшце — стэнд з фалькльёрам, з выданьнямі пабеларуску і ў замежных мовах: кніжка Васіля Віткі „Хто шануе сонца", беларускія казкі мюнхэнскага выдавецтва „Бацькаўшчына".

На адной з анатацыяў выстаўкі адзначалася дваістасьць савецкае палітыкі ў дачыненьні да беларускае мовы: з аднаго боку, мова гэтая выціскаецца із шмат якіх сфэраў жыцьця, а з другога — наяўнасьць даволі вялікага ліку выданьняў у гэтай мове.

Выстаўка „Вехі беларускае літаратуры" трывала да 8 траўня, карыстаўшыся ладным лікам наведвальнікаў і нязвычайна прыхільнымі водгукамі. Вялізарныя намаганьні сп-ні Галіны Русак далі добры плён.

Я. З.

НІШЧЫЦЦА ПРЫРОДА

Аб нішчэньні прыроды на Беларусі пісаў шмат хто і шмат. Да хору абаронцаў багацьця й красы роднага краю дадаў яшчэ раз свой голас паэта Максім Лужанін у вязанцы вершаў пад заг. „Паразмаўляй са мною, зямля" („Беларусь", 1981, Но. 4, б. 6):

Як на вачах мялее Друць
Як горка заразтае Кромань!
Няўжо-ж дрыгвою заплывуць
Дрысьвяты, Мястра, Нарач,
Нёман?
З часоў якіх—ня прыгадаць!—
Трывала добрае суседзтва:
Тады — зямля, агонь, вада
На сьвет зазвалі чалавецтва.
Ды вось агонь хады набраў,
Вада ў глыбіні ападае,
Ня жывіць рыб, ня поіць траў,
І глеба петрае, усыхае.

Трывога за стан прыроды — адзін з важных матываў у сучаснай мастацкай літаратуры савецкае Беларусі.

ПРАБЛЕМЫ ВЫДАВАНЬНЯ ЛІТАРАТУРЫ

У сваёй вялікай, на 450 бачынаў кнізе „Літаратура Беларусаў“ (выд. Вільгэльм Шміц, Гісэн, 1977 г.), прафэсар Арнольд МакМілін даў даволі грунтоўны агляд беларускае літаратуры ад ейных пачаткаў аж да 1970-х гадоў. Калі не памыляюся, у нашым эміграцыйным друку ня было грунтоўнае рэцэнзіі на гэтую кнігу. Але мяне цікавіць нешта іншае. На бачыне 324-й сп. МакМілін прысьвяціў аж — далібог, верыць цяжка! — 23 радкі разгляду беларускай эміграцыйнай літаратуры. Хачу адразу адно удакладніць: мова йдзе пра мастацкую, а не публіцыстычную літаратуру.

На навуковай беларусаведнай канфэрэнцыі на Атаўскім унівэрсытэце ў травені 1975 году праф. Антон Адамовіч, у сваім дакладзе пра нашу эміграцыйную літаратуру, пералічыўшы беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў, што тварылі ці твораць за межамі бацькаўшчыны, сказаў і такое: „Кастусь Акула напісаў і выдаў больш, як усе іншыя разам узятыя“ (цытую з памяці — К.А.). Мне, там прысутнаму, зрабілася тады, сьціпла кажучы, ніякавата. Хоць праф. Адамовіч недалёка адбег ад праўды, ягоную ацэну трэба ўважаць занадта суб'ектыўнаю. „Усе іншыя“, бязумоўна, напісалі шмат больш за Акулу, але ці змаглі выдаць? Бо-ж і прафэсар МакМілін, гаворачы ў тых сваіх дваццаць трох радкох пра творчую спадчыну Юркі Віцьбіча, кажа, што „ягоныя іншыя творы (апрача „Плыве з-пад Сьвятое гары Нёман“ — К. А.) раськіданыя па іншых, часта недаступных пэрыёдыках“.

МакМілінава заўвага, бязумоўна, датычыцца ня толькі да твораў Юркі Віцьбіча. Тое-ж можна сказаць і пра раськіданыя па розных пэрыёдыках, пераважна газэтах, творы іншых нашых літаратараў.

Дзіва няма, што МакМілін прысьвяціў эміграцыйнай беларускай літаратуры адзін абзац свае вялікае працы. Каб ахарактарызаваць творчасьць таго ці іншага, трэба мець сабраную й выданую цэласьць, а гэтага няма. І дзе ўжо там МакМіліну шукаць таго раськіданага! На гэта трэба мора часу.

У сваім інтэрв'ю п. заг. „Глыбіня жыцьцёвага дазнаньня“ (гл. „Беларускі час“, № 24, 25-26, 1980 г.) пісьменьнік Уладзімер Глыбінны жаліцца на немагчымасьць выданьня сваіх твораў у сувязі з плянамі завяршэньня раману „Вялікія дарогі“: „Адылі наша эміграцыя ў параўнаньні з эмігрантамі з прыбалтыцкіх краін слабая. Калі Латышы, Лятувісы й навет Эстонцы, здабыліся ў эміграцыі мець свае выдавецтвы й выдаюць шмат кніжок, нашы людзі больш парожняць кілішкі ў карчме, чымся дбаюць пра культурны развой. А беларускі пісьменьнік-эмігрант, каб нешта выдаць, мусіць цалкам аплаціць выданьне з сваёй кішэні. А аднаму чалавеку гэта зрабіць нялёгка. А да гэтага трэба яшчэ папрацаваць творча, а калі ходзіць пра раман, дык гадамі“. І далей: „Адно, што ня спрыяе натхненьню, гэта адсутнасьць пэрспэктывы выдаць твор друкам“.

Здаецца, што Ул. Глыбінны крыху адбег ад праўды. Людзі, што „парожняць кілішкі ў карчме“, гэта адна, але не асноўная прычына нястачы сродкаў на выданьне беларускіх літаратурных твораў на эміграцыі. Галоўная прычына, на маю думку, гэта нясьведамасьць нашых людзей (у тым ліку й тых, што „парожняць кілішкі“) пра надта складаныя й каштоўныя справы, зьвязаныя з выдаваньнем мастацкай літаратуры.

Чытач беларускай эміграцыйнай літаратуры, агульна бяручы, ня так сьведамы патэнцыяльнае культурнае вартасьці мастацкіх літаратурных твораў як, скажам, згаданы Глыбінным Латыш, Эстонец ці Лятувіс з добра ведамых нам прычынаў. Навет у спрыяльных умовах чытач мастацкай літаратуры, ці дакладней сказаць, ягоны смак да такое літаратуры, расьце ў працэсе самога — прабачце за выраз — спажываньня твору. Але, каб яго спажываць, трэба, каб ён быў выданы й надрукаваны. А каб выдаць, патрэбныя грошы, якія павінен авансаваць той самы чытач.

Дык гэтта, на эміграцыйным літаратурным рынку, — калі наагул пра існаваньне рынку льга гаварыць, — атрымліваецца зачараванае кола. Няма выданых твораў, бо няма за што, а каб патэнцыяльны чытач даў грошы, трэба, каб ён належна ацаніў вартасьць мастацкай літаратуры й аграмадныя кошты ейнага выданьня.

Цяпер пра самае галоўнае: гэтыя кошты. Яшчэ ў часе беларусаведнай канфэрэнцыі на унівэрсытэце Квінс, у Кінгстане ў Канадзе, арганізатары ейныя зьвярнуліся да мяне з просьбай, каб даведаўся пра кошты выданьня матар'ялаў гэнае канфэрэнцыі. Наколькі прыгадваю, адбылася яна гады тры перад згаданай мной вышэй канфэрэнцыяй у Атаве, значыцца, гадоў восем таму. Магчыма, што памыляюся пра час. Тады я ў таронцкіх друкарнях даведаўся, што кошт, у які ўваходзіў і набор, і рэпрадукцыя, і пераплёт, быў сем даляраў за бачыну. А ня так даўно, у сувязі з праектаваным выданьнем „Вас чакае зямля“, трэцяй кнігі „Гараваткі“, выявілася, што цяпер кошт выданьня аднае бачыны тры разы большы. Значыцца, каб выдаць кнігу на якіх 300 бачынаў, трэба недзе знайсьці больш за шэсьць тысячаў даляраў. Справа, як бачыце, амаль безнадзейная.

Найбольш турбуе тое, што нашыя суродзічы на эміграцыі, людзі добрае волі, якія заўсёды падтрымлівалі фінансава выданьне мастацкіх твораў, цяпер, у параўнаньні зь мінулым, даюць менш на гэтыя справы, значыцца ахвярнасьць іхная прапарцыянальна адстала ад росту коштаў друку.

Гэта не сакрэт, што некаторыя нашы суродзічы на эміграцыі добра абжыліся, ёсьць у нас навет мілянеры. Тыя, што грошы маюць і маглі-б на выданьне мастацкае літаратуры даць, бачаць перад сабой адну асноўную перашкоду: за ахвяры на выданьне кніжок яны не дастаюць квітоў, што зводьнілі-б іх ад платы падаткаў за тыя грошы.

Гэтта вельмі характэрны адзін момант: ахвярнасьць нашага эміграцыйнага грамадзтва на цэрквы куды большая, як на мастацкую літаратуру, газэты, часапісы ды іншыя выданьні. Справа простая: царква дае ахвярадаўцу квіт, у моц якога ён ня будзе плаціць дзяржаўнага падатку за ахвяраваную суму.

Тут, мне здаецца, царкоўныя нашы ўлады — бяручы пад увагу тое, што яны заўсёды перапоўненыя добрай воляй і разумеюць амаль бязвыхадную сытуацыю аўтараў беларускае мастацкае літаратуры на эміграцыі,—могуць прыйсьці нам на дапамогу. Паколькі царкоўныя інстытуцыі маюць харытатыўныя прывілеі, царкоўныя ўлады маглі-б за ахвяраваныя грошы на выданьне літаратуры выдаваць квіты, якія-б звальнялі ахвярадаўцаў ад дзяржаўных падаткаў. Практычна гэта вельмі проста й зусім легальна.

Калі-б, скажам, грамадзянін А ці Б хацеў ахвяраваць нейкую суму на выданьне тае ці іншае кнігі, няхай-бы даў гэту суму на царкву, якая выдасьць яму квіт для дзяржаўных падаткаў, а адпаведная ўправа парахвіі пасьля гэтыя грошы перакажа выдавецтву. Гэткім парадкам, мне здаецца, можна было-б, ужываючы ведамую прымаўку, залатаць ціадну дзірку.

Апрача вышэй згаданага пісьменьніка Глыбіннага, ведаю й іншых аўтараў на эміграцыі, якія, на вялікі жаль, ня могуць разьвязаць падобнага гордыевага вузла. У іх ліку знаходзіцца й аўтар гэтых радкоў. Скончыўшы апошнюю кнігу „Гараваткі“, я стаю перад праблемай, ці пісаць наступную кнігу, якая, з прычыны асабліваасьцяў заплянаванага сюжэту першых трох кнігаў, ужо наклюнулася. І тут — няхай чытачы выбачаць мне за нясьціпласьць — асьмелюся сказаць адно: выдавецкі тупік, як кажа той-жа Глыбінны. Запраўды трэба быць звышчалавекам, каб уляжыўшы тысячы гадзінаў працы ў той ці іншы твор, выдаваць яшчэ яго за свой кошт.

На чарзе стаіць і выданьне гісторыі Беларусі паангельску, якая ўжо напісаная. Гэтая кніга нам на эміграцыі назарэз патрэбная. Дзе ні сутыкнешся ў якіх-небудзь палітычных ці іншых кантактах з англамоўным сьветам, заўсёды ставяць тое самае, зусім натуральнае для іх, а для нас назойлівае пытаньне: што такое Беларусь? Вы Расейцы, ці як? — Вось расьпяразвайся й вырясьняй. Гісторыя Беларусі, прыгожа выданая, зрабіла-б для беларускага нацыянальна-вызвольнага змаганьня незаменную паслугу. Выданьне-ж яе надта каштоўнае.

Мне здаецца, што пры добрай волі й зацікаўленьні нашага грамадзтва справамі коштаў выданьня, асабліва пры дапамозе аўтарам з боку царкоўных інстытуцыяў (якім гэтая помач, дарэчы, нічога ня будзе каштаваць), гордыеў вузел пакрыцьця коштаў выданьня патрэбнае мастацкае й гістарычнае літаратуры на эміграцыі можна лёгка разьвязаць.

К. Акула

У БЕЛАРУСКІМ ІНСТЫТУЦЕ НАВУКІ Й МАСТАЦТВА

Прадстаўнікі Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва, Навуковага Таварыства ймя Т. Шаўчэнкі, Украінскае Вольнае Акадэміі Навукаў у Амэрыцы ды Чэхаславацкае Акадэміі Навукаў у ЗША былі ўдзельнікамі навуковае канфэрэнцыі, арганізаванае 2 травеня сёлета ў Нью Ёрку Польскім Інстытутам Навукі й Мастацтва ў Амэрыцы. Адно з паседжаньняў канфэрэнцыі, праведзенае пад старшынствам праф. Тадэвуша Грамады із штатавага каледжу ў Нью Джэрзі, было прысьвечанае пытаньню супрацоўніцтва ў навуковай галіне паміж вышэй названымі ўстановамі ды амэрыканскімі ўнівэрсытэтамі.

Былі грунтоўна прадыскутаваныя магчымыя тэмы для супольнага распрацаваньня, праводжаньне супольных канфэрэнцыяў на тэмы гісторыі ўсходня-эўрапейскіх народаў ды перагляд стану вывучэньня спадчыны гэтых народаў у Амэрыцы.

***

На адзначэньні 120-х угодкаў ад сьмерці Тараса Шаўчэнкі, выдатнага сына Украіны, арганізаваным Украінскай Вольнай Акадэміяй Навукаў, Таварыствам імя Шаўчэнкі ды катэдрай украінаведы пры Гарвардзкім Унівэрсытэце, ад Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва былі прадстаўнікамі др. Вітаўт Тумаш, сп-ня Зора Кіпель і др. Вітаўт Кіпель.

ЛІТАРАТУРНЫ ВЕЧАР ВЕРЫ РЫЧ

У Беларускім Інстытуце Навукі й Мастацтва ў Нью-Ёрку адбыўся 9-га травеня літаратурны вечар брытанскае паэткі й перакладчыцы беларускае паэзіі Веры Рыч, прысьвечаны стагодзьдзю ад нарадзінаў Янкі Купалы й Якуба Коласа.

Вера Рыч пераклала шмат вершаў і паэмаў гэтых двух клясыкаў беларускае літаратуры. Частка ейных перакладаў зьмешчаная ў першай англамоўнай анталёгіі беларускае паэзіі, што выйшла ў сэрыі выданьняў ЮНЭСКА ў 1971 годзе пад загалоўкам „Як вада, як агонь“ (радок з Купалавае паэмы „На папасе“). У анталёгію, аднак, увайшлі далёка ня ўсе пераклады, частка іх яшчэ чакае на свайго выдаўца, а ў тым ліку й некаторыя Купалавы творы, што знаходзяцца пад цэнзурнай забаронай у савецкай Беларусі. Ёсьць надзея, што яны выйдуць асобным выданьнем — у арыгіналах і ангельскім перакладзе — да купала-коласаўскага стагодзьдзя.

Амбіцыяй Веры Рыч застаецца йшчэ таксама зрабіць і выдаць поўны пераклад дзьвюх Коласавых паэмаў „Новая Зямля“ й „Сымон Музыка“, часткі якіх яна чытала ў перакладзе на літаратурным вечары.

З.

НА СЬВЯЦЕ НЕЗАЛЕЖНАСЬЦІ У ЛЯТУВІСАЎ

Аддзел Лятувіска-Амэрыканскай Рады ў Лёс Анджэлесе сёлета, на рэдкасьць, запрасіў прадстаўнікоў-сяброў Арганізацыі Амэрыканцаў за Свабоду Паняволеных Народаў на сваё сьвяткаваньне Дня Лятувіскае Незалежнасьці. У запросінах былі пададзеныя тры пункты праграмы: 13. II — урачыстасьць вывешваньня сьцягу перад будынкам гарадзкое ўправы Лёс Анджэлесу; 15. II — урачыстая праграма ў залі сярэдняе школы ў недалёкім суседзтве зь лятувіскім касьцёлам. Як трэйці пункт праграмы, было пададзенае прыняцьцё ў Лятувіскім Нацыянальным Цэнтры. Запросіны заахвочвалі да ўдзелу ў урачыстасьцях з нацыянальнымі сьцягамі.

Беларускі прадстаўнік сп. Часлаў Найдзюк узяў удзел у двух апошніх пунктах праграмы. На сярэдзіне сцэны беларускі нацыянальны сьцяг выглядаў вельмі добра. Старшыня Арганізацыі Амэрыканцаў за Свабоду Паняволеных Народаў др. Альгерд Клейнат у сваім прывітаньні згадаў і Беларусь, як паняволеную краіну.

Гасьціннае прыняцьцё дало беларускаму прадстаўніку добрую нагоду падзяліцца зь лятувіскімі кіраўнікамі інфармацыямі аб Беларусах і праблемах нацыянальных суседзкіх узаемадачыненьняў.

Н.

НА ВУГОРСКАЙ УРАЧЫСТАСЬЦІ Ў ЛЁС АНДЖЭЛЕСЕ

У нядзелю 22 сакавіка сёлета ў парку ймя Мэк Артура ў Лёс Анджэлесе, перад помнікам вугорскім змагаром за свабоду, адбылося ўрачыстае пасьвячэньне плошчы ймя Кардынала Міндчэнты, мэмарыяльная пліта якога знаходзіцца побач помніка.

У гэтай урачыстасьці ўзялі ўдзел і прадстаўнікі іншых паняволеных Саветамі народаў із сваімі сьцягамі, а між імі й беларускі дэлегат, сябра арганізацыі „Амэрыканцы за Свабоду Паняволеных Народаў“. Старшыня гэтай арганізацыі др. Альгерд Клейнат быў прадстаўлены сходу як адзін спасярод немалой групы гасьцёў.

З прывітаньнямі выступалі: старшыня гарадзкой рады Лёс Анджэлесу Джон Фэрара, мэр гораду Том Брадлі, штатавы асэмблімэн Эрно Кеньо ды віцэстаршыня вугорскай фэдэрацыі змагароў за свабоду Джон Далінскі.

Н.

СКАЗ ПРА ЛЫСУЮ ГАРУ

(Паэма)

(Працяг)

Ён форму зьняў для туалета —
Што аж зайздросна паглядзець:
Як ёсьць касьмічная ракета,
Вось-вось гатовая ўзьляцець!

І гэтай формы сэнс быў ясны:
Заходзь, садзіся і ўключай!
Ну а ці быў там зьмест сучасны —
Ты ўжо, чытач, мне выбачай!

III. Будаўніцтва

І грады ёсьць і прыбіральні,
І ўжо на градах узыйшло,
Але і ў позьні час і ў раньні
Спакою творцам ня было...

Ну, скажам, вырасла радыска.
А дзе гарантый плот і дрот,
Што сам зьясі? Сусед-жа блізка,
Залезе ў творчы агарод!

Ці-ж прывыкаць да плягіяту
Хапугам розным уначы?
І калі ты ня зробіш хату,
Дык як-жа грады сьцерагчы?

Сабаку й тому трэба будка,
Каб ён ня мок і не калеў.
І вось на ўчастку кожным хутка
Закрасаваў часовы хлеў.

Але ў часовым надта-ж мулка!
Вунь, колісь быў Часовы Ўрад —
І той застаўся бяз прытулку,
Як даль высьпятка пад зад.

Наш век, вядома, пэўнасьць любіць,
А пэўнасьць — гэта не хляўчук.
Канешне, зь бёрнаў хлеў ня зробіш,
Бо адбяруць сякеру з рук.

Таму і кожны лысагорац
Пачаў мазгамі варушыць,
Каб як аполкаў дзе агораць,
Зьляпіць хаціну і зажыць.

І неўзабаве стала ясна,
Што ўсе цюхцяі-цяльпухі,
Калі датычыць справы ўласнай,
Ого, якія спрытнякі!

Зьдзівіла ўсіх актыўнасьць Цьвіркі:
Займеўшы ўласны чарназём,
Адолеў лёгка закавыркі
І самы першы згрукаў дом.

За ім усьлед — маўчун Арочка
Надвожваў плашкі пакрысе.
О, як ён важна, без сарочкі
Выглядаў з кульбай на страсе!

Няхай зь Кірэенкам глядзелі
На гэтых выскачак маўчком,
І ў Няхая душонка ў целе
Аж закруцілася ваўчком.

І ён, як зух-ініцыятар
Ва ўсякай творчай барацьбе,
Зусім аднюлькавыя хаты
Дастаў суседу і сабе.

Але сусед падумаў сьціпла:
„Зраўнацца хатай — проста жах!“
І набакір — у стылі „Сьпірта“
Ён заламаў фацэтна дах.

Тымчасам Хомчанка зьмікіціў,
Што маху даў, ня ўзяўшы град:
Адзеў свой пракурорскі кіцель -
І зразу ўсё пайшло на лад.

Ён прыхапіў дзялянку хмызу
(Някепска знаць закону дух!)
І дом — з падмурку да карнізу
Урваў па часьці бытпаслуг.

І ў Сяргіевіча быў вопыт:
Былы калгасны старшыня —
Ён на драўніну ведаў попыт
І знаў, што тут з агнём гульня.

Таму на самым касагоры,
Дзе пры дзяльбе дастаўся пляц,
З абломкаў шыферу агораў
Стракаты казачны палац.

Не па ранжыру, як у войску,
Але ня горш, як каралі,
Шыловіч, Калачынскі, Вольскі
Свае харо́міны ўзьвялі.

Ля іх, ня любячы дарэмшчыны,
Рукамі ўласнымі, як мог,
Стары стаяр-чырвонадрэўшчык,
Адпляскаў Звонак звонкі гмах.

Затое з краю і па цэнтры
Не прыкладалі ўласных рук
Сябры-пісьменьнікі, дацэнты
І дактары усіх навук.

Александровіч дом, як пуню,
Зрабіў з паветкай заадно,
І каб выходзіў дым — прасунуў
Трубу, як гаўбіцу, ў вакно.

Апроч таго — нашто ўжо лепей!
(Хоць сам ён кажа, што бяда)
Крыніцай творчасьці у склепе
З глыбінь прабілася вада!

І Бугаёў, хоць быў вядомы
Як лятуценьнік-кніжкаед,
Аднак ня меншую стадолу
На ўскрайку выстукаў усьлед.

І Куляшоў — мудрэц-прафэсар
(Што-ж, многа трэба на дваіх)
Паставіў замак сярод лесу,
А не на сотках на сваіх.

Ды ўсе прафэсары й дацэнты
Перад Навуменкам адным
Былі, як дробязныя цэнты
Перад далярам залатым.

Другі маштаб, другая марка:
Калі яму стаўлялі дом —
Тры дні вішчэла цыркулярка,
Чатыры дні зьвінела чарка,
І цэлых пяць ськвірчэла скварка,
І кожны дзень вялася сварка,
Былі Гамора і Садом.

Астрэйка, той, што ў сотнях песьняў
Услáвіў некалі булан, —
За кожнай кроквай клікаў цесьляў:
— Ну, злазьце, хлопцы, кроплю дам!

ВЫДАВЕЦКІ КАМІТЭТ БЕЛАРУСКІХ ПАДРУЧНІКАЎ У КАНАДЗЕ

Фонд Беларускіх Падручнікаў быў заснаваны Старшынём Рады БНР др. Вінцэнтам Жук-Грышкевічам, з нагоды 70-тых угодкаў ягонага жыцьця ды 50-тых угодкаў ягонай нацыянальна-грамадзкай працы, 10-га лютага 1973 г. Фонд БП быў створаны пры Беларускіх Інстытутах Навукі й Мастацтва ў Канадзе й Нью Ёрку. Ужо ў лютым таго году паступіла ў Фонд БП 990 дал. грамадзкіх ахвяраў (655 дал. у Нью Ёрку, і 335 дал. у Канадзе).

Увесну 1973 г. актуальнай сталася справа выданьня англамоўнага падручніка „Беларуская Мова" аўтарства сп-ні Валентыны Пашкевіч і пад рэдакцыяй праф. Антона Адамовіча. Справай гэтай заняўся створаны зь ініцыятывы др. В. Жук-Грышкевіча пры Каардынацыйным Камітэце Беларусаў Канады Выдавецкі Камітэт у складзе: старшыні ККБК др. Барыса Рагулі, спні Валентыны Пашкевіч, як аўтаркі падручніка, др. Раісы Жук-Грышкевіч, як сябры Дзяржаўнай Канcультацыйнай Рады для Справаў Шматкультуралізму, др. Вінцэнта Жук-Грышкевіча, як дарадніка ў справах беларускай мовы, сп-ні Івонкі Сурвілы, як дарадніцы ў справах мастацкага афармленьня, і сп. Паўлюка Пашкевіча, як карэктара ангельскай мовы. Выдавецкі камітэт пры ККБК быў афіцыйна аформлены 16 лютага 1974 года.

Дзякуючы спрыяльнай канадзкай палітыцы шматкультуралізму ды ў выніку нашых стараньняў, ККБК дастаў ад фэдэральнага ўраду Канады субсыдыю (грант) у суме шэсьць тысячаў даляраў на друк англамоўнага падручніка Fundamental Byelorussian — „Беларуская Мова". Сума гэтая была пакладзеная ў банк у Лёндане, Антарыё, на імя старшыні ККБК др. Б. Рагулі ды скарбніка сп. А. Алешкі.

22-га кастрычніка 1974 г. падпісаная была ўмова з друкарняй „Гармоны Прынтынг", паводле якой друк падручніка меўся каштаваць 16.150 даляраў.

Першая кніга Fundamental Byelorussian — „Беларуская Мова" выйшла з друку ў сьнежні 1974 г. Кошт друку быў — 11.195,20. Сума гэта канчальна была сплочаная друкарні 2-га травеня 1975 г.

23-га лютага 1975 г. сакратарскарбнік выслала ў Дзяржаўны Сакратарыят у аддзел да справаў шматкультуралізму фінансавую справаздачу з выданьня 1-ай кнігі падручніка, падзяку, каштарыс на друк выданьня другой кнігі ды заяву на далейшую субсыдыю ў суме дзесяць тысячаў даляраў. Субсыдыя была прызнаная і грошы атрыманыя на пачатку красавіка таго-ж году.

Другая кніга „Беларускай Мовы" выйшла з друку ў сакавіку 1978 г. і друк яе каштаваў — 15.926,64. Фінансавая справаздача з выданьня 2-ой кнігі падручніка з падзякай за дапамогу была высланая на рукі сп. Орэста Кругляка, Дзяржаўнага Дырэктара для Шматкультуралізму, 26 чэрвеня 1978 г. Належнасьць у друкарню канчальна была сплачаная 24 жніўня, 1978 году, але на гэта трэба было ўзяць прыватную беспрацэнтавую пазыку ў суме 500 дал., якую Выдавецкі Камітэт сплаціў у ліпені 1980 г.

Друк абедзьвюх кнігаў тыражом 2000 камплетаў — 500 у цьвярдой вокладцы й 1500 у мяккой — каштаваў 27.121,84 дал. Адна кніга у мяккой вокладцы каштуе 10.00 дал. — камплет — 20.00 дал.; адна кніга у цьвярдой вокладцы — 15.00 дал. — камплет — 30.00 дал.

Адміністраваньнем Выдавецкага Камітэту й кальпартажом падручнікаў займаецца сакратар-скарбнік др. Раіса Жук-Грышкевіч. У іншых краінах для распаўсюджваньня падручнікаў уцягнуты грамадзкія дзеячы або паасобныя грамадзяне.

Як належыцца паводле закону, два камплеты падручніка „Беларуская Мова" былі высланыя ў Дзяржаўную Канадзкую Бібліятэку, чатыры камплеты — у Дырэктарыят Шматкультуралізму, адзін — у Аддзел Грамадзянства й Іміграцыі ў Таронце, адзін быў падараваны тагачаснаму Міністру Шматкультуралізму даст. Джону Мунро й сп. Глыгу Алену. Колькі камплетаў былі высланыя ў Ангельшчыну ў Беларускую Бібліятэку імя Францішка Скарыны ў Лёндане. Наагул каля трыццацёх камплетаў падручніка было раздана для прапагандавых мэтаў.

Каля паўсотні камплетаў падручніка прададзена розным бібліятэкам сьвету, асабліва ў Канадзе й ЗША. Апрача Канады й ЗША, падручнік разыходзіцца па краінах Эўропы: у Ангельшчыне, Нямеччыне, Бэльгіі, Галяндыі, Швэцыі, Аўстрыі, Швайцарыі, Італіі, Аўстраліі й Паўдзённай Амэрыцы.

Цяпер на чарзе стаіць выданьне ангельска-беларускага слоўніка, які апрацоўвае аўтарка англамоўнага падручніка „Беларуская Мова" сп-ня Валентына Пашкевіч.

Бэры, Канада, 9 сакавіка 1981 г.

Др. Барыс Рагуля,
Старшыня Выдавецкага Камітэту

Др. Раіса Жук-Грышкевіч,
Сакратар-Скарбнік Выдавецкага Камітэту

ПАДЗЯКА

Мая шчырая падзяка Беларускаму Інстытуту Навукі й Мастацтва ды Навуковаму Таварыству ім. Шаўчэнкі за вечар, прысьвечаны памяці майго нябожчыка мужа Льва Аляксандравіча Акіншэвіча.

Шчыра дзякую й Вельмі Паважаным Прамоўцам за цікавыя зьместоўныя рэфэраты на вечары, а таксама за мастацкае адчытаньне ўрыўкаў з успамінаў майго мужа й ягоных твораў.

Дзякую вельмі і ўсім прысутным, што прыйшлі на вечар ды таксама Вельмішаноўным Спадарыням за цёплае прыймо й смачную пачостку.

З шчыраю пашанаю

Вера Акіншэвіч
з сынам Юр'ем Майро

ЛІСТ З ПОЛЬШЧЫ

Дарагія суродзічы!

9-га лютага 1981 году атрымала № 283-284 „Беларуса". Гэты нумар вельмі хацела мець, бо даведалася раней пра сьмерць сьв. пам. Станіслава Станкевіча ды спадзявалася, што ў ім будзе пасьмяротнае слова аб Ім. Доктара Станіслава Станкевіча ведала зь віленскіх часоў зь Беларускага Студэнцкага Саюзу. Тады ўжо Яго высока цаніла й паважала, уважаючы за моцны пілёр ў нашым адраджэньні.

У паваенным часе, з увагі на няспрыяльную каньюнктуру, так радка мела магчымасьць сутыкацца з нашай эміграцыйнай прэсай.

Аднак, калі я паехала на экскурсію паза межы краіны, першы раз спаткалася з газэтаю „Беларус" і іншымі нашымі часопісамі. Адразу да сэрца прыпала мне газэта „Беларус". Была яна (і веру, што далей так будзе) цікавай і прасякнутай праўдзівым патрыятызмам. З праўдзівай сатысфакцыяй заўсёды чытала артыкулы, падпісаныя ініцыяламі „Ст. Ст." ці поўным прозьвішчам. Усіх псэўдонімаў ня знала, але па зьмесьце і стылю здагадалася, хто аўтар. Жаль, што сьмерць зарана перарвала ягонае жыцьцё і дзейнасьць, але напэўна яшчэ ня раз спаткаемся зь ягонай працай у „Беларусе" і іншым друкаваным словам.

Веру, што газэта „Беларус" будзе і далей жыць і разьвівацца.

Шчасьці Вам Божа! **Т.**

МАСТАЦКАЯ ВЫСТАЎКА Ў САЎТ РЫВЭРЫ

У восьмай мастацкай выстаўцы, што адбылася ў Беларускім Грамадзкім Цэнтры ў Саўт Рывэры ад 22 сакавіка да 12 красавіка сёлета, узялі ўдзел: П. Барысавец, К. Барысавец, Робэрт Багін, Ірэна Батэрўортс, Моніка Даніловіч, Нік Дульскі, І. Рагалевіч-Дутко, Людміла К. М., Нік Казьцюк, Язэп Казьлякоўскі, Паша Ляхноўская ,Надзя Кудасава, Аліцыя Махнюк, Алег Махнюк, Галіна Русак, Алекс Сільвановіч, Раіна Сямёнава, Ст. Тамара, К. Тумаш, Ірэна Заяц, Юля Андрусышына, Галіна Бахар, Люба Бахар, Ірэна Дутко, А. Евец, Раіса Евец, Вера Коўш, Зора Кіпель, В. Лапіцкая, Ліза Літаровіч, Стаганові ч, Люда Літаровіч, Люда Махнюк, Ніна Орса, Валя Рагалевіч, Марыя Шчорс, Софія Шчорс, Валя Шудзейка, Ніна Зьгірская, Пётра Зыбайла, Янка Капура.

Экспанаты выстаўкі разьвешаныя на сьценах ды раскладзеныя на сталох, з густам аформленых, запоўнілі ўсю прасторную залю Беларускага Цэнтру.

Як паінфармавалі нас арганізатары выстаўкі, наведвальнікаў было шмат, пра што найлепш сьветчыць кніга водгукаў.

БЕЛАРУСКАЯ ДУМКА Но. 24

На 48-х старонках часапісу, што выходзіць ужо 21-ы год, зьмешчаныя гэткія матар'ялы (у нумары чамусьці не пададзены зьмест): І. Касяк — Шляхам змаганьня; Аўген Калубовіч — На крыжовай дарозе (працяг); Аляксандра Саковіч — Паміж Сцылай і Харыбдай (аповесьць, працяг); Міхась Кавыль — Непакорныя (паэма); К. Юхневіч — Знаёмства (апавяданьне); Я. Юхнавец — Вершы; М. Кавыль — Скупаватая муза (пра творчасьць Янкі Золака); Яз. Дольны — На 500-годзьдзе з дня нараджэньня Міколы Гусоўскага; Юрка Віцьбіч „Узвышша" і Юрка Віцьбіч; нэкралёг (сьв. пам. Анатоль Плескачэўскі); ангельскі тэкст мэмарыялу Беларускага Кангрэсавага Камітэту Амэрыкі з 14. X. 1980 г.; хроніка.

ШТО МОЖНА ЗРАБІЦЬ ДЛЯ „БЕЛАРУСА"?

1. Падпісацца на газэту (10 дал на год).
2. Прыслаць на Выдавецкі Фонд грашовую ахвяру.
3. Прыдбаць новага падпішчыка або самому падпісацца для некага (у форме падарунку).
4. Прыслаць у Рэдакцыю газэты матар'ял: хроніку, нататку, артыкул ці газэтную выразку, у якой згадваецца ці пішацца пра Беларусь або Беларусаў.
5. Пераканацца, ці ёсьць „Беларус" у бібліятэцы, у якой ён павінен быў-бы быць.

Выдавецтва „Беларуса"

БЕЛАРУСКІ МУЗЭІ У НЯМЕЧЧЫНЕ

У заходня-нямецкім горадзе Ляймэне арганізуецца беларускі музэй. Мэта музэю — сабраць па адным паасобніку ўсе выданьні, якія былі выданыя ў беларускай мове ці на беларускія тэмы ў Нямеччыне, а, калі будзе месца — і іншыя беларускія замежныя выданьні.

Апрача гэтага, сярод экспанатаў музэю будуць здымкі старога беларускага пісьма й друку ды мастацкія рэчы. Музэй будзе пад апекай мясцовых уладаў, а гэта значыць, што існаваньне гэтага музэю забясьпечанае на ўсе часы. Сёлета будзе праведзеная аднова памешканьня й дакумэнтацыя. Пасьля будзе зробленае адпаведнае умэбляваньне.

Калі хто зь Беларусаў хоча дапамагчы ў гэтым, просім падаць нам да ведама, чым хоча дапамагчы, а мы ў свой час папросім пераслаць нам абяцаную рэч ці грошы. Хочам зазначыць, што ў залаты каталёг ахвярадаўцаў прозьвішчы пойдуць па чарзе так, як будуць дасланыя ахвяры. Праф. Б. Кіт паабяцаў ужо дапамогу. Зрабіў першы прыгожы крок, пачатак добрай справе. Хто пойдзе сьледам за ім?

Калі хто хацеў-бы нешта ахвяраваць, просім зварачацца на адрыс:

Ch. Schuk
Goethestr. 1
6906 Leimen 3
B.R.D.

У гор. Ляймэне будзе пабудаваны таксама помнік у памяць Беларусаў, што загінулі ў 1939-1945 гадох. Горад дае месца на пабудову помніка.

СПАДЧЫНА ХВ. ІЛЬЛЯШЭВІЧА

Дачка паэты Хведара Ільляшэвіча шукае спадчыну свайго бацькі. Калі хто мае ягоныя архіўныя ці іншыя рэчы (прыкладам, пішучую машынку й да т. п.) або калі хто ведае, дзе яны знаходзяцца, просіцца паведаміць на адрыс сп. Жука: Ch. Schuk, як вышэй.

За дапамогу — шчырае беларускае дзякуй!

Частку архіву перадаў сп. М. Сяднёў. Пайдзеце ягоным сьледам. **Ж.**

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД „БЕЛАРУСА"

За папярэдні пэрыяд (у красавіку 1981 г.) паступілі ў касу падпіска й ахвяры:

І. ЗША

Прысланая беспасярэдня ў Рэдакцыю:

1.	Я. Чарнэцкі	$ 30.00
2.	М. В. М.	25.00
3.	І. Каханоўская	20.00
4.	А. Філістовіч	20.00
5.	М. М. К.	20.00
6.	С. Антонік	20.00
7.	А. і Е. Якімовіч	15.00
8.	Д. Ясько	10.00

Разам: $ 160.00

Пераслана сп. Ч. Найдзюком зь Лёс Анджэлесу (Каліфорнія):

1.	Ад суродзічаў дзеля ўшанаваньня сьв. пам. Каці Ермін	$ 60.00
2.	Ахвяра П. Ерміна за кляпсыдру	30.00
3.	В. Блоцкая	10.00
4.	А. Кузьменка	10.00

Разам $ 110.00

ІІ. КАНАДА

1.	М. Пракопчык	$ 12.61
2.	Б. Кірка	12.00
3.	А. Пятроў	10.00
4.	Э. Пітушка	10.00

Разам $ 44.61

ІІІ. АЎСТРАЛІЯ

Пераслана прадстаўніцай газэты сп-няй А. Каранеўскай з Сыднэю:

1.	Я. Малецкі	$ 27.00
2.	А. Бакуновіч	20.00
3.	М. Бакуновіч	20.00
4.	А. Каранеўская	20.00
5.	А. Качан	20.00
6.	С. Нарушэвіч	20.00
7.	Л. Олрайт	20.00
8.	М. Сэзановіч	20.00
9.	М. Антух	17.00
10.	Я. Гавеньчык	17.00
11.	В. Русак	17.00
12.	М. Лужынскі	15.00
13.	М. Бабака	12.00
14.	В. Ліпскі	10.00
15.	А. Лявоцкі	10.00
16.	Л. Парэцкі	10.00
17.	К. Сіткоўскі	10.00
18.	Б. Стукач	10.00

Разам аўстр. дал.. 295.00
У амэрыканскай валюце: $ 339.91

Пераслана сп. М. Нікан ам з Мэльбурну:

1.	М. Шэко	$ 15.00
2.	М. Януневіч	15.00
3.	А. Груша	15.00
4.	А. Поташук	15.00

Разам аўстр. дал. 60.00
У амэр. валюце: $ 68.89

Пераслана сп. П. Трысмаковам з Паўдзённай Аўстраліі:

1.	П. Пачопка	ам. дал. 22.00
2.	П. Трысмакоў	11.00
3.	К. Станкевіч	11.00
4.	Ул. Акавіты	11.00

Разам. у ам. дал. 55.00

Усяга разам з Аўстраліі ам. дал. 463.80

IV. БЭЛЬГІЯ

Пераслалыя сп. П. Барысікам:

1.	Л. Клыбік	1000 бэльг. фр.
2.	Р. Занкоўскі	400 бэльг. фр.
3.	а. А. Смаршчок (ад суродзічаў)	5250 бэльг. фр.

Ахвяры на „Беларуса", сабраныя на Сакавіковым Сьвяткаваньні ў Бэльгіі а. А. Смаршчком, былі складзеныя дзеля ўшанаваньня сьв. пам. дд. Ст. Станкевіча.

Разам 6650 бэльг. фр.
У амэр. валюце: $ 172.77

Усяго разам у красавіку: $ 961.18
Рэдкалегія „Беларуса" выказвае ўсім, хто прыслаў грошы, шчырае беларускае дзякуй!

СЬВ. ✝ ПАМ.

БАЗЫЛЬ ЛОГАЧ

Група Беларусаў Ле Крэзо й ваколіцы з сумам паведамляе, што 14 красавіка 1981 г., па кароткай хваробе, памёр адзін зь ейных даўгагадовых сяброў, Базыль Логач пакінуўшы ў жалобе жонку й двух сыноў.

Сьвятой памяці Базыль Логач нарадзіўся на Палтаўшчыне ў украінска-беларускай сям'і. Уважаў сябе заўсёды за Беларуса.

Падзеі апошняе вайны закінулі яго ў Нямеччыну зусім яшчэ маладым. Пасьля службы у Францускім Чужаземным Легіёне, цяжка працаваў у сталяварні ў Ле Крэзо. Тут адразу далучыўся да беларускае групы, увесь час быў ейным дзейным сябрам, браў актыўны ўдзел у беларускай дзейнасьці да апошняга дня свайго жыцьця, перамагаючы ўсе жыцьцёвыя перашкоды.

Няхай яму будзе лёгкай францускага гасьцінная зямелька ды вечны супакой ягонай сьветлай душы.

Б. Н.

ПАПРАЎКА-ДАПАЎНЕНЬНЕ

Паводля інфармацыі сп-ні К. Вініцкае зь Лёс Анджэлесу, дадаю да артыкулу „Успамінаецца мне Лёс Анджэлес", зьмешчанага у Но. 286 „Беларуса", што „народныя касьцюмы для танцавальнае групы вышывалі ўсе жанчыны, гэта — сп-ні Арлюк, Найдзюк, Бэнігна, Вініцкая, К. Вініцкая й К. Шэлест".

Што да арганізацыйнае працы, укладзенае ў дзейнасьць танцавальнага гуртка, дык сп-ня К. Вініцкая „арганізавала пробы, зьбірала танцораў, сваіх і чужых. Рабіла гэта для беларускае справы".

Выбачаюся перад паважанымі спадарынямі, асабліва вышывальніцамі, за недакладнасьць. Памажы Вам, Божа, у далейшай працы на грамадзкай ніве.

З. Станкевіч

Стары празаік Аляксееў —
Ён генэрал сапраўдны быў:
Ня ставіў хаты, град ня сеяў —
Склеп-бомбасховішча зрабіў.

Паколькі проза не ўдаецца,
Дык сакратар СП Ткачоў
Уцёк на ўчастак выдавецтва,
Сказаўшы: „Прэч ад смаркачоў!"

Аўрамчык зь Герчыкам і Жычка
Як бабруйчане-землякі
(У бабруйчан, відома, звычкі!)
З радзімы вывезьлі дамкі.

Сьвятоша-праведнік Аўрамчык
Шмат нейкіх хлопцаў навалок—
Яны яму ня дом, а храмчык
За тыдзень склалі да аблок.

Будаўнікоў тых незнаёмых —
Ужо ўзаемна, бяз турбот —
Ён адкрывае насьля імёны
У „Маладосьці" цэлы год.

Калі-ж свой церам Жычка ставіў —
Дык як няволынікі-рабы,
Цягалі дошкі Чэрня й Ставер,
У крук зьгінаючы гарбы.

А бедны Матузаў на даху
Сядзеў і ў роспачы стагнаў:
„А ці ня даў я, братцы, маху,
Што іх са службы не прагнаў?

Я-ж сам адзін тут маракую,
Раблю будыніну сваю!
І хто-ж зь іх піша? Хто друкуе?
Каго я ўрэшце выдаю?

Мне падазрона, што й Ракітны
Ня раз мяне сюды падвёз.
Баюся: вельмі-ж гіцаль спрытны!
Ці не зарыты тут дзе пёс?.."

А Семяжон, прыдбаўшы ўчастак,
Апошні ўзяўся дом стаўляць:
„Мая-ж такая доля-шчасьце:
Я-ж і жаніўся ў сорак пяць!.."

Ва ўсіх дамы, ва ўсіх палеткі,
І толькі ў беднай Палтаран
Стаяў хляўчук, сядзелі кветкі,
Ляжаў нявораны дзірван.

**
*

(Працяг будзе)

ФОНД ВЫДАНЬНЯ ЮБІЛЕЙНАЙ КНІГІ ЯНКІ КУПАЛЫ

У сакавіку 1981 году былі складзеныя ахвяры: Ул. Лукашэвіч — $25.00, М. Пецюкевіч — 25.00; **разам у сакавіку — 50.00; усяго разам з папярэднімі — $ 5,569.56.**

Усім Паважаным Ахвярадаўцам шчырае беларускае дзякуй!

Рэдакцыйная Калегія Газэты „Беларус"

BIEŁARUS

Monthly. Published by the Byelorussian-American Association, Inc., P.O. Box 178, Jamaica, N. Y. 11431. Price per copy: $1.00, subscription $10.00 per year.

POLISH OPPRESSIVE LIBERTY

Poland has been struggling for and gaining some liberty, but with a paradoxical outcome.

As we reported in our last issue (No. 288, "Abridgement of Byelorussian Culture in Poland"), the cultural activities of the Byelorussian minority in the People's Republic of Poland were severely curtailed during the 1970's. This occurred as a result of the rise of Polish nationalism, a force that has been nurturing, among other things, the Solidarity labor movement and democratic reforms in Polish society.

There are up to 300,000 Byelorussians in Poland, mainly in the region of Bialystok, but also in Polish western territories (Zielona Gora, Szczecin, Gdansk).

Welcoming and supporting the Polish people's struggle for freedom and justice, we express our dismay and regrets that these noble goals are not meant for Poland's Byelorussian minority.

Unfortunate manifestations of Polish nationalism have been admitted by a man who should know about them—Mieczyslaw Rakowski, the long-time editor of he prestigious weekly newspaper **Polityka** and, since last February, Deputy Prime Minister of Poland.

In an interview with John Darnton of the **New York Times** (May 10, 1981) answering Mr. Darnton's question ("As the Polish experiment continues, overtones of nationalism are emerging. How do you view this?") Mr. Rakowski said:

"Such a danger exists and certain indications of Polish nationalism are apparent now. This is obviously a misfortune. A country like ours, which is located in the heart of Europe, cannot allow itself to express its nationalism, because in every situation of this kind, the nationalism will hurt national interests. But I believe that in Poland, sound reason will prevail."

Let us hope Mr. Rakowski's expectations will be realized. He is a man in a position to help it happen.

UNESCO WILL HONOR J. KOŁAS

The monthly literary periodical **Maladosc** (Minsk, 1981, No. 3, p. 184) reports that the United Nations Educational Scientfic and Cultural Organization (UNESCO) will mark the centenary of the birth of Jakub Kolas (1882-1956) in 1982. Being that Kolas and Janka Kupala (1882-1942) are the most prominent of all Byelorussian writers, the centenary of their births will be extensively celebrated both in their homeland and abroad.

Jakub Kolas has the distinction of being the first poet whose poetry was read in space (by the Byelorussian astronaut Piotra Klimuk). When Colonel Klimuk and his Russian colleague, Vitaly Sevastyanov, departed for space on May 24, 1975 in the Soyuz 18 spacecraft (see, **NYT** of May 29, 1975: "Soviet Astronauts Ready to Activate Laboratory in Orbit"), Klimuk took a collection of poetry of Jakub Kolas along with him. (**Vieršy**, published by the Mastackaja Litaratura Publishing House in 1972 on the occasion of Kolas' 90th birthday.) The Minsk weekly **Litaratura i Mastactva** of October 24, 1975, offered the following: "When there was a free moment after the tense day's work-schedule, Piotr Ilyich read to his cosmic brother, space engineer Vitali Sevastyanov, the heartfelt lines of the simple and very humane poetry of Kolas."

Litaratura i Mastactva of October 24, 1975 (see, M. Bazarevic, "Słova Kołasa natchniała Klimuka . ,") quoted the astronaut's words about the poet from the guest book of the J. Kolas Literary Museum in Minsk: "Filled with emotion, I have visited the museum named in honor of the People's Poet Jakub Kolas whose poems I have remembered and loved since the time of my childhood. This is why I took the booklet of his poetry with me into space. There, in the expanses of the universe, the following immortal words took on a special meaning:

> My native nook, dear land that
> bred me!...
> I have no power to forget thee!
> P. Klimuk, 3 Oct. 1975."

The above two lines of Kolas' poetry were taken from the book **Like Water, Like Fire**, an anthology of Byelorussian poetry from 1828 to the present day, translated by Vera Rich and published in London, England, in 1971, by George Allen & Unwin Ltd. in the series "UNESCO Collection of Representative Works." The annotated anthology contains sixteen pieces of poetry by Kolas in Vera Rich's fine rendering.

THE JOURNAL OF BYELORUSSIAN STUDIES

JBS is published by the Anglo-Byelorussian Society (39 Holden Road, London N. 12 8HS, England) and is largely devoted to Byelorussian historical and cultural matters. It has appeared annually for the last sixteen years and contains a wealth of materials for both scholarly and scholastic research on Byelorussia.

The recently-published 1980 volume of **JBS** (v. IV, No. 3-4 — Years XV-XVI) includes the following articles:

The Byelorussian Impact on Karaite and Yiddish — by P. Wexler of the University of Tel Aviv;

German Lexical Borrowings in the Chronicle of Barkulabava and in the Memoirs of Theodore Jeulasesuki (15th-17th centuries) — by R. J. Patry-Tamushanski of Vatican Radio;

The Influence of Non-Linguistic Factors on the Rise and Fall of the Old Byelorussian Literary Language — by A. G. Waring of the University of Sheffield;

Some Recent Soviet Publications on Francisk Skaryna (Review article) — by J. Dingley of the University of Reading;

The Chairman's Annual Report for the years 1978-1979 and 1979-1980 (list of lectures on Byelorussian subjects given by the Anglo-Byelorussian Society);

Reviews; Selected Bibliography on Byelorussia, 1978-1979; and Index to Volume IV.

ZAPISY

OF THE BYELORUSSIAN INSTITUTE OF ARTS AND SCIENCES

The latest volume of Zapisy (No. 16) includes the following:

Wood Engravings of Duerer's Teacher in Doctor Skaryna's Traveler's Book (in Byelorussian) — by V. Tumash;

The Problem of Dostoyevski's Origin (in English) — by V. Seduro;

The American Relief Administration (ARA) in Byelorussia (in English) — by A. Kipel;

The Establishment of Byelorussian Schools in Miensk (in B.) — by A. Ratkievich;

Byelorussians in Latvia (in. B.) — by P. Miranovich;

Francisak Skaryna's Acrostics — (in B.) — by V. Tumash;

Three Editions of the Lithuanian Statute of 1588 (in B.) — by R. Maksimovich;

Captain John Smith in Byelorussia (in B.) — by Z. Kipel;

Reviews; Chronicles.

Summaries are provided in English for the Byelorussian-langauge articles and in Byelorussian for those in English.

"MICHAL KUKABAKA NEEDS HELP!"

This was the besic message in a larger document of the Moscow Helsinki group signed by Dr. Sakharov's wife, Yelena Bonner, dated December 28, 1980.

Byelorussian-Americans are responding to this appeal on **Sunday June 21, 1981 (2 PM) in front of the United Nations** (Hammarskjold Plaza) by holding a rally to mark the second anniversary of Michal Kukabaka's sentencing.

Congressional Record

United States of America

PROCEEDINGS AND DEBATES OF THE 97th CONGRESS, FIRST SESSION

BYELORUSSIAN INDEPENDENCE MARKED IN U.S. CONGRESS

(Continued from the previous issue)

HON. BERNARD J. DWYER
of New Jersey
in the House of Representatives
Wednesday, March 25, 1981

● Mr. DWYER. Mr. Speaker, today marks the 63d anniversary of Byelorussian independence and it is right that we take a moment to reflect again on the tragedy of that peaple's all too brief taste of genuine national freedom.

Like her Baltic neighbors, Byelorussia has been denied her right to sovereignty following the Red Army's forceful takeover, and been further victimized by systematic attempts at Russification by the oppressive Soviet regime.

This anniversary also gives Congress an opportunity to express support for the local Byelorussian-American community's efforts to include their language in "Voice of America" programing. This appeal by first, second, and third generation Byelorussian-Americans to help protect the interests of their relatives in the Soviet Union should not be ignored.

On Sunday, March 29, Byelorussian-Americans will be celebrating the spirit of freedom that has endured there despite attempts by the Soviets to squelch it. We in New Jersey's 15th District, where many Byelorussian-Americans make their homes, salute the mand pray that Byelorussia and the other captive nations will soon be free once more.●

HON. NORMAN F. LENT
of New York
in the House of Representatives
Wednesday, March 25, 1981

● Mr. LENT. Mr. Speaker, I rise to call to the attention of my colleagues the 63d anniversary of the Declaration of Byelorussian Independence. On March 25, 1918, the Byelorussian Democratic Republic proclaimed its independence. It is essential that we give thought today to the brief period of genuine freedom and sovereignty this brought to the Byelorussian people. Brief though it was, it demonstrated to the entire world the great desire for freedom among the Byelorussian people; a desire which remains strong and alive today, despite the cruel, repressive efforts of the Soviet regime.

The Soviets have been conducting an intensive campaign against the Byelorussians, denying them the rights and liberties we, as free Americans, treasure. The sole purpose of the Russian tactics is the obliteration of the sense of separate nationality and culture the Byelorussians cherish Such efforts have failed. The Byelorussians continue to nurture their ideals of freedom. Today's celebration of the anniversary of their independence day should serve as a recognition of the endurance of their magnificent struggle for freedom.

I would like to direct your attention to one outstanding example of this strong and unquenchable Byelorussian spirit of freedom. Our prisoner of conscience; Michal Kukabaka, has been unjustly imprisond by the Soviets. And what is Michal guilty of? His crime was that he sought to enlighten his fellow countrymen to their basic human rights designated in the Universal Declaration of Human Rights. For this, Michal was thrown into a psychiatric prison.

His case is one of many providing an abundance of evidence that the spirit and desire for a free Byelorussia is very much alive even under the repressive Soviet regime. Since 1919 the Russian Communist Party has controlled the affairs of Byelorussia. In spite of this oppression, the cultural heritage of Byelorussia continues to be one of the richest in Eastern Europe. Today the Byelorussians thirst for the independence they once knew—on this anniversary let us reaffirm our pledge to do all in our power to aid in restoring freedom to those who seek its bountiful rewards.●

CONGRESSIONAL SALUTE TO THE PEOPLE OF BYELORUSSIA IN COMMEMORATION OF THE 63d ANNIVERSARY OF THE DECLARATION OF INDEPENDENCE OF THE BYELORUSSIAN DEMOCRATIC REPUBLIC

HON. ROBERT A. ROE
of New Jersey
in the House of Representatives
Wednesday, March 25, 1981

Mr. ROE. Mr. Speaker, today marks a historic and momentuos day for all freedom loving people who are deeply committed to the ideals of self-determination and independence of thought and action.

It was 63 years ago today, on March 25, 1918, that the executive committee of the First Byelorussian National Congress proclaimed the Byelorussian Democratic Republic, initiating a period of guaranteed freedom of speech, assembly, and the equality of all citizens under the law.

But, unfortunately, that exercise in freedom for the Byelorussian Republic was short-lived. Under the leadership of Lenin, the new imperialist Bolshevik government of Soviet Russia reconquered the independent state Byelorussia.

To camouflage this aggression the Moscow regime arranged the proclamation of its own colonial state, the Byelorussian Soviet Socialist Republic, on January 1, 1919, in the city of Smolensk.

The Byelorussian people were the victims of both Communist agression and imperialism, and later Nazi occupation. But they remained steadfast in their opposition to subjugation. Scores of brave Byelorussian heroes gave their lives in the fierce battle to save their homeland from the brutal Russian Communist forces.

Since 1921, the Russian Communist Party has controlled the internal affairs of Byelorussia, but the cultural heritage of its people has remained one of the strongest and richest in all of Europe. In their hearts, the Byelorussian people have a continued desire for the independence from the yoke of Soviet aggression.

Many brave Byelorussian citizens are today being held in Soviet prison camps. For most their crimes are nothing more than expressions of basic human rights for their fellow citizens, One great Byelorussian hero, Michal Kukabaka has been sentenced to 6 years in a Soviet psychiatric prison for writing an essay entitled "Human Rights and Détente Are Indivisible."

During the 63 years of Soviet oppression, over 6 million Byelorussian citizens have been murdered or deported to Siberian concentration camps.

Mr. Speaker, the proud people of Byelorussia are an inspiration to us all and we join them today in their hope that one day their dreams of freedom and independence will be realized.●

THE 63D ANNIVERSARY OF THE FOUNDING OF THE BYELORUSSIAN DEMOCRATIC REPUBLIC

HON. WILLIAM M. BRODHEAD
of Michigan
in the House of Representatives
Wednesday, March 25, 1981

● Mr. BRODHEAD. Mr. Speaker, today marks the 63d anniversary of the founding of the Byelorussian Democratic Republic. I join with my colleagues in commemorating this day, which is of such great importance to my constituents of Byelorussian descent and others around the world.

The Soviet aggression against Byelorussia in 1918 has been mirrored many times since. It is ironic that the Soviet troops poised to thwart the Polish people's quest for freedom are on land which was captured from Byelorussia. The Polish crisis has been a powerful reminder of the fact that only a small percentage of the world's population enjoys the kind of freedom that exists in America. As Americans cherish freedom, we must also support the efforts of those less fortunate who wish to obtain its blessings.

The Byelorussian Democratic Republic was formed on March 25, 1918. The brief period of freedom before the occupation of Byelorussia by the Soviet Red Army remains in the hearts of those who love and cherish Byelorussia. These people have not given up hope that their country will once again be restored its freedom.

The United States remains one of the few nations on Earth where one's cultural heritage may be openly embraced and practiced from generation to generation. At a time when world events renew the threat of oppression around the world, it is particularly important that we speak out for a free Byelorussia.●

BYELORUSSIAN INDEPENDENCE DAY

Friday, March 27, 1981

Sen. METZENBAUM. Mr. President, 63 years ago, on March 25, 1918, the people of Byelorussia declared their freedom from centuries of Russian domination and opened a brief, but a well-remembered, period of national independence.

That anniversary cannot be observed in the Soviet Union today, but in this country, more than a million Americans of Byelorussian ancestry take this occasion to remind the rest of us the despotism under which their friends and relatives in the U.S.S.R. must live.

This weekend, at a major meeting in New York, representatives of the Byelorussian-American community will formally request the Voice of America to include the Byelorussian language programs in its broadcasts to the Soviet Union. I strongly endorse that request.

(Included in Senator Metzenbaum's statement was the full text of remarks he made last August at the Convention of Byelorussians of North America in Cleveland, Ohio. Addressing the rally of Byelorussian-Americans and Byelorussian-Canadians, the Senator spoke, among other things, of the worthlessness of the promises the Soviets made by signing the 1975 Helsinki accords. The distinguished speaker suggested that the Byelorussian dissident Michal Kukabaka be asked about the value of those promises:)

Ask Mikhail Kukobaka, a 43-year-old workingman from Byelorussia who has spent a quarter of his life in and out of Soviet prisons and psychiatric hospitals.

What was his crime? Kukobaka wrote an essay about the miserable lives of his fellow working men and women. For that, he was convicted last year in what the Soviet call a court of justice for the crime of slandering the state.

Ask Mikhail Kukobaka what he thinks of Soviet assurances.

And while you're at it, ask religious believers in the Soviet Union what they think of their government's promise at Helsinki to "recognize and respect the freedom of the individual to profess and practice, alone or in community with others, religion or belief in accordance with the dictates of his own conscience."

Ask and you will learn that no religious believer — Christian, Jew and Moslem alike — may be a teacher in the Soviet Union.

No religious believer may be a civil servant or an official in the government.

No religious believer may be assured of access to places of worship or to the services of the clergy.

In the Soviet Union, official permission is required for a priest or a minister or a rabbi to visit the sick. Official permission is required even to comfort the dying. And often in the Soviet Union, official permission is refused.